



# LEMPÄÄLÄN LAPSI- JA NUORISOPOLIITTINEN OHJELMA



Lempäälän kunta 2007

## LEMPÄÄLÄN LAPSI- JA NUORISOPOLIITTINEN OHJELMA 2007

LAPSI- JA NUORISOPOLIITTISEN OHJELMAN  
TAUSTAA JA VALMISTELUA

Sisällysluettelo...	2
Näkökulmia moniammatilliseen yhteistyöhön	3
Lapsi- ja nuorisopoliittisen ohjelman tarkoitus	4
Ohjelman laadintaprosessi ja käsittely	4
Ajankohtaista lapsi- ja nuorisopoliitikassa	5

LEMPÄÄLÄN KUNTA PANOSTAA LASTEN JA  
NUORTEN HYVINVOINTIIN – VISIO JA  
TOIMENPITEET

Visio ohjaamaan lapsia ja nuoria koskevia päätöksiä	6
Lapsi- ja nuorisopoliittinen ohjelma paperilta toiminnaksi	7
Ohjelmaan liittyvät toimenpide-ehdotukset	7

TILANNEKATSAUS LASTEN JA NUORTEN  
HYVINVOINTIIN LEMPÄÄLÄSSÄ

Tilannekatsauksen avaus	12
Neuvola perheiden tukikohtana ja kohtauspaikkana	13
Päivähoito vanhempien kasvatuskumppanina lapsen hyvinvoinnin turvaamiseksi	14
Esi- ja perusopetus kasvattaa, kehittää ja rohkaisee	15
Oppimisen tukipalveluja runsaasti saatavana	16
Oppilashuolto tarttuu ongelmiin mahdollisimman varhain	16
Koulu- ja opiskelijaterveydenhuolto luontevasti saatavilla	17
Kouluterveydentutkimuksen tuloksia koululaisten terveydestä ja hyvinvoinnista	18
Laadukkaat terveyspalvelut hoitavat koko perhettä	19
Lasten ja nuorten mielenterveyspalvelut liittyvät moneen toimijaan	20
Vammaispalveluiden tukimuodot tuovat yhdenvertaisuutta	20

Sosiaali- ja perhetyö vahvistaa perheiden voimavaroja	21
Aamu- ja iltapäivätoiminta lasten turvallista vapaa-aikaa	22
Kulttuuri- ja vapaa-aikapalveluissa monipuolisia toimintamahdollisuuksia	23
Lapset osallistuvat innokkaasti harrastuksiin	25
Lasten ja nuorten osallistuminen uudella tavalla esiin	25
Nuorisotyöttömyys kääntynyt selvään laskuun	26
Monitoimikeskukselta tukea vaikeammin työllistetyille nuorille	27
Ammatilliset jatkokoulutuspaikat haettava Lempäälän ulkopuolelta	27
Väestönkasvun jatkuessa kysyntää vuokra-asunnoille riittää	28
Lapset ja nuoret ovat fyysisen ympäristön aktiivisia käyttäjiä	28
Erytystä tukea tarvitsevien lasten ja nuorten palvelutarve kasvaa	29
Seurakunta kiinteänä osana lasten ja nuorten kasvussa	29
Vanhemmuus voimavarana	30
Vanhempia tuetaan kasvatustehtävässään	30
Lasten ja nuorten palveluihin suunnataan runsaasti voimavaroja	31
Nupon keko -hanke yhteistyön ja tietoisuuden lisääjänä	31

## LIITTEET:

Lasten ja nuorten hyvinvoinnin seuranta indikaattorien avulla	32
Lasten ja nuorten vaikuttajajärjestelmä	34
Katsaus edellisen ohjelman toteutumiseen	35

Tuloste 17.4.2007

Kannen kuva Microsoft Officen clipart-kokoelma  
Sisäsivujen kuvat Lempäälän kunnan kokoelmat  
ja Microsoft Officen clipart-kokoelma

# LEMPÄÄLÄN LAPSI- JA NUORISO- POLIITTINEN OHJELMA

## NÄKÖKULMIA MONIAMMATILLISEEN YHTEISTYÖHÖN

Sujuva yhteistyö on ihailtavaa seurattavaa eikä ole olleenkaan hassumpaa olla sellaisessa mukana. Vuorovaikutus toimii saumattomasti ja toimijat osaavat jo pienestäkin vihjeestä ennakoita tapahtumien käännteitä ja mukauttaa toimintaansa toisten toimintaan. Sopiminen ja neuvottelu asioista tapahtuu toiminnan lomassa, useimmiten ilman sen suurempaa dramatiikkaa.

Lasten hiekkalaatikkoleikki voisi olla hyvä esimerkki yhteistyöstä. Aina ei välttämättä tarvita edes ulkoisia puitteita (laatikkoa), riittää, että tarjolla on kasa hiekkaa. Vuorovaikutus alkaa välittömästi ja toiminta kehittyy nopeasti eteenpäin kaikkia huomioiden. Reviirikiistojakin syntyy, mutta ne ratkeavat nopeasti ja omatoimisesti. Tarvittaessa asiaan saadaan nopeasti ulkopuolista apua ja toiminta voi jatku... Vai alkoiko tässä vaiheessa lohduton itku?

Yhteistyön kehittämiseen ei ole nopeita ja yksinkertaisia ratkaisuja. Mahdollisia yhteisiä tavoitteita löytyy lukemattomia määriä. Lähes kaikista toiminnoista löytää yhtymäkohtia johonkin toiseen sektoriin ja aina voidaan sanoa, että "tämä asia kannattaisi tehdä yhdessä". Kokonaisuuden hahmottaminen ei ole helppoa. Toimintajärjestelmän pirstaleisuus ei ainakaan helpota kokonaisuuden hahmottamista.

Moniammatillinen työskentely koetaan tarpeelliseksi, mutta samalla haasteelliseksi asiaksi työelämässä. Perinteinen ammatillisuus, yksin osaaminen ja pärjääminen ei ole enää sitä työotetta, mitä nyt kaivataan. Mutta onko uusien haasteiden edessä meiltä aikuisilta kadonnut se rentous, ilo, luovuus ja luottamus toimiessamme toistemme kanssa?



Meidän kaikkien kannattaisi noudattaa Stakesin nettisivuilla viikon osumana julkaistua ajatusta, että ehkä meidän ei tarvitsekaan yhteisessä keskustelussa kertoa ensimmäiseksi, miten kiire meillä on ja miten paljon olemme saaneet aikaan (viikon 31 osuma 2005).

Vaatimukset muutoksiin tuntuvat kiristävän vuosi vuodelta. Tekniset, kulttuuriset ja organisatoriset muutokset ovat nykypäivää ja osa työelämää. Usein niiden läpivieminen tarkoittaa työyhteisössä sekamelskaa, raskaita työkuvioita ja epävarmuutta. Uudet asiat ja tehtävät vaativat osaamista ja tilanneherkkyyttä kaikilta muutokseen osallistujilta.

LEMPÄÄLÄN LAPSI- JA NUORISOPOLIITTINEN OHJELMA ON TYÖVÄLINE,  
JONKA AVULLA KEHITETÄÄN YHTEISTÄ NÄKEMYSTÄ LAPSIIN JA  
NUORIIN SUUNTAUTUVASSA TOIMINNASSA.

## LAPSI- JA NUORISOPOLIITTISEN OHJELMAN TARKOITUS

Lapsi- ja nuorisopoliittinen ohjelma laaditaan nyt toisen kerran. Ensimmäinen ohjelma hyväksyttiin vuonna 2001 ja sen toteutumista seurattiin raportein ja katsauksin. Yleisesti ottaen voidaan todeta, että ohjelma toteutui hyvin. Katsaus ohjelman toteutumiseen on liitteenä 3 sivulla 35.

Nyt laadittu ohjelma jatkaa ensimmäisen ohjelman linjauksia, tavoitteena on nostaa esiin lasten ja nuorten hyvinvointiin vaikuttavia tekijöitä, tehdä ehdotuksia toiminnan parantamiseksi sekä seurata toimenpiteiden toteutumista ja vaikutuksia.

Ohjelma sisältää kuvauksen siitä, miten Lempäälässä nähdään lasten ja nuorten hyvinvointi ja miten se ilmenee toiminnassa. Ohjelmalla myös tiedotetaan hyvinvoinnista niin päättäjille, lasten ja nuorten parissa toimiville työntekijöille kuin myös vanhemmille ja kuntalaisille.

Lasten ja nuorten palvelut ovat nousseet monella tavalla esille niin valtakunnan tasolla kuin Lempäälässäkin. Erityinen kysymys on ollut se, miten hyvinvointiin vaikuttavia tekijöitä mitataan. Indikaattorien määrittely on ollut yhtenä osana tätäkin työtä, mutta on todettava, että mitenkään helppoa ja yksiselitteistä se ei ole.

Onnistuessaan ohjelmasta muodostuu toiminnan suunnittelun, toteuttamisen ja kehittämisen väline kunnallisessa toiminnassa sekä muussa kunnan alueella toteutettavassa toiminnassa.

Uudessa ohjelmassa hyödynnetään edellisen ohjelman sekä sen jälkeen laadittujen muiden ohjelmien linjauksia (mm. koulutuspoliittinen ohjelma, varhaiskasvatussuunnitelma, mielenterveys- ja päihdetyön kehittämisohjelma). Ohjelman päivitys ja siihen liittyvät päätökset antavat suuntaviivat lasten ja nuorten palveluille ja turvallisen kasvuympäristön kehittämiseksi Lempäälässä.

Ohjelma rakentuu lapsi- ja nuorisopoliittikkaan liittyvästä yleiskuvauksesta, ehdotuksista toimenpiteiksi, joilla parannettaisiin lasten ja nuorten hyvinvointia sekä tilannekatsauksesta lasten ja nuorten hyvinvointiin.



## OHJELMAN LAADINTAPROSESSI JA KÄSITTELY

Ohjelman laatimista ohjaamaan on nimetty valmisteleva viranhaltijaryhmä, jonka puheenjohtajana on toiminut sosiaalityön johtaja Mari Ahlström, jäsenenä sivistystoimen johtaja Nina Lehtinen, hoitotyön johtaja Eeva Kalliokoski-Korhonen (1.4.2006 alkaen Sari Tommola ja syksystä 2006 alkaen Birgit Vuorio), päivähoiton johtaja Pirjo Hurme, rakennusarkkitehti Pirjo Leino ja sihteerinä nuorisotoimenjohtaja Erkki Häkli.

Ohjelmaan liittyvien tietojen keräämiseksi on järjestetty yhteistyö/foorumitilaisuuksia, joissa on kerätty ohjelmaan liittyvää aineistoa ja keskusteltu lasten ja nuorten hyvinvointiin vaikuttavista tekijöistä. Lisäksi ohjelma on ollut esillä erilaisissa yleisötilaisuuksissa (vanhempainillat) sekä eri sektoreiden työntekijöiden omista kokouksissa.

Nuorisopoliittikan ketjukolari – Nupon keko -hanke tukee osaltaan myös lapsi- ja nuorisopoliittisen ohjelman laatimista. Yhteneväisiä tavoitteita löytyy erityisesti eri toimijoiden välisen yhteistyön kehittämisestä ja lasten ja nuorten osallisuudesta. Tästä johtuen Nupon keko -hankkeen ja tämän ohjelman toimenpiteet ovat osin yhteneväisiä. Myös muiden meneillään olevien hankkeiden yhteydet ohjelmaan on huomioitu.

Ohjelman valmisteluun ovat antaneet lausuntonsa kulttuuri- ja kirjastojaosto, liikunta- ja nuorisajaosto, tekninen toimi, Lempäälän vammaisneuvosto ja sosiaali- ja terveystalokunta. Mielipiteitä ohjelmasta on saatu Nuorisopoliittikan ketjukolari -hankkeen ohjausryhmältä, työvoimatoimistolta ja Pilviryhmältä. Ohjelmaluonnoksen ollessa kunnan internet-sivuilla esillä kuntalaismielipiteitä saatiin yhdeltä henkilöltä. Lempäälän nuorisovaltuusto on työskennellyt lasten ja nuorten hyvinvointiin liittyvien kysymysten parissa ja esittänyt oman kannanottonsa. Lausuntoja, mielipiteitä ja kannanottoja on huomioitu tämän ohjelman valmistelussa.

## AJANKOHTAISTA LAPSI- JA NUORISOPOLIITIKASSA

Eri ohjelmissa lasten ja nuorten sekä lapsiperheiden hyvinvointi on otettu selkeäksi yhteiskunnalliseksi tavoitteeksi. Kuitenkin kautta linjan on nähtävissä, että tavoitteet suuntautuvat edelleenkin vanhemmuuden tukemiseen ja lasten ja nuorten turvallisten kasvu- ja kehitysympäristöjen vahvistamiseen.

Lapsi- ja nuorisopolitiikkaan vaikuttavia ohjelmia on tarjolla runsaasti. Laajempaan tarjontaan voi tutustua ministeriöiden ja järjestöjen kotisivuilla. Esimerkkeinä linjauksista ja ajankohtaisista asioista nostetaan esille seuraavia ohjelmia.

Valtakunnan tasolla merkittäviä päätöksiä on ollut lapsiasiavaltuutetun viran perustaminen. Lapsiasiavaltuutetulla tulee olemaan keskeinen asema valtakunnallisessa lapsi- ja perhepolitiikan kehittämisessä. Yhteistyön kehittäminen kuntien lapsipolitiikan suuntaan tulee olemaan myös tärkeää. ([www.lapsiasia.fi](http://www.lapsiasia.fi))

Sosiaali- ja terveysministeriö valmistelee yhdessä keskeisten ministeriöiden kanssa perhepoliittista tavoiteohjelmaa, jossa esitetään linjaukset perhepolitiikan tavoiteasettelusta ja tarvittavista toimenpiteistä. Ohjelman tavoitteena on turvata lasten turvallinen kasvu ja perheiden hyvinvointi ja mahdollistaa uuden sukupolven synnyttäminen sekä kasvattaminen kehittämällä lapsi- ja perhekeskeisiä palveluja sekä perheille kohdentuvia tulonsiirtoja. ([www.stm.fi](http://www.stm.fi))

Lapsille sopiva Suomi -toimintaohjelma tähtää pitkäjänteiseen lapsi- ja perhepolitiikkaan. Ohjelma korostaa, että lasten hyvinvoinnista huolehtiminen kuuluu kaikille hallinnonaloille ja kaikille aikuisille. ([www.stm.fi](http://www.stm.fi))

Valtakunnallisessa lastensuojelun kehittämisohjelmassa laaditaan yhteistyössä eri toimijoiden kanssa lastensuojelun ohjelmaa. Lasten ja nuorten aseman parantamiseksi ja hyvinvoinnin turvaamiseksi tehdään yhteistyössä kuntien, järjestöjen ja yksityisten palveluntuottajien kanssa ohjelma, joka ohjaa pitkäkestoisesti lastensuojelutyötä. ([www.sosiaaliportti.fi](http://www.sosiaaliportti.fi))

Lapsen hyvä elämä 2015 on Lastensuojelun Keskusliiton toimintalinjaus suomalaiseen lapsipolitiikkaan ja lasten suojeluun. Sen tavoitteena on Suomi, jossa "jokaisella lapsella on hyvä ja turvallinen lapsuus, joka takaa hänen tasapainoisen kasvunsa ja kehityksensä hänen omien edellytystensä mukaisesti. Lapsi tulee kuulluksi ja hän voi osallistua itseään koskevaan päätöksentekoon. Lapsen ihmisoikeuksia kunnioitetaan ja hänen osuutensa yhteiskunnan voimavaroista on turvattu. Lapsen etu on keskeinen periaate kaikissa yhteiskunnan päätöksissä." ([www.lskl.fi](http://www.lskl.fi))

Terveys 2015 -kansanterveysohjelman ikäryhmäkohtaisena tavoitteena on lasten hyvinvoinnin lisääntyminen, terveydentilan paraneminen ja turvatomuuteen liittyvien oireiden ja sairauksien väheneminen merkittävästi, nuorten tupakoinnin vähentäminen sekä nuorten alkoholin ja huumeiden käyttöön liittyvien terveysongelmien asiantunteva hoito. ([www.terveys2015.fi](http://www.terveys2015.fi))

1.3.2006 voimaan tullut nuorisolaki korostaa lasten ja nuorten osallistumis- ja vaikuttamismahdollisuuksia ja erityisesti sitä, että lapsia ja nuoria on kuultava heitä koskevissa asioissa. Valtioneuvosto hyväksyy vuonna 2007 uuden nuorisolain edellyttämän ensimmäisen nuorisopolitiikan kehittämisohjelman, joka sisältää tavoitteet elinolojen parantamisesta kaikille alle 29-vuotiaille. ([www.minedu.fi](http://www.minedu.fi))

Kuntaliitto on laatinut yhdessä sosiaali- ja terveysministeriön ja Lastensuojelun Keskusliiton kanssa lapsipolitiittisen ohjelmatyön tilannekatsauksen. Lapsipolitiittisista ohjelmista koetaan olevan hyötyä lasten ja nuorten hyvinvoinnin edistämiseksi. Lasten hyvinvoinnin huolenaiheena ovat vanhempien vaikeudet, kun taas nuorten hyvinvoinnin uhkana pidetään päihteiden käyttöä. ([www.kunnat.net](http://www.kunnat.net))

Eduskunnassa on 16.2.2007 hyväksytty lastensuojelulaki (tulee voimaan 1.1.2008). Laki korostaa varhaista puuttumista ja velvoittaa yhteistyöhön yhä useampia toimijoita, esimerkiksi seurakunnan ja nuorisotyön. Lastensuojelulaki on merkittävä kokonaisuudistus, jonka tarkoituksena on turvata lapsen oikeuksien ja edun huomioon ottaminen lastensuojelua toteutettaessa sekä lapsen ja hänen perheensä tarvitsemat tukitoimet ja palvelut. Lailla edistetään viranomaisten yhteistyötä sekä parannetaan lapsen, vanhempien ja huoltajien oikeusturvaa. ([www.stm.fi](http://www.stm.fi))

KUNNAN LAPSI- JA NUORISOPOLIITTINEN OHJELMA ON OSA KUNTAPOLIITIKKAA,  
JOLLA VAIKUTETAAN KUNNAN TULEVAAN MENESTYMISEEN.

## LEMPÄÄLÄN KUNTA PANOSTAA LASTEN JA NUORTEN HYVINVOINTIIN - VISIO JA TOIMENPITEET

### VISIO OHJAAAMAAN LAPSIIN JA NUORIIN LIITTYVIÄ PÄÄTÖKSIÄ

Lempäälän lapsi- ja nuorisopoliittinen ohjelman visio on mukailtu YK:n lasten oikeuksien julistuksesta ja Kuntaliiton lapsipoliittista ohjelmatyötä ohjaavasta materiaalista.

Osaltaan visio on esitetty jo Lempäälän ensimmäisessä lapsi- ja nuorisopoliittisessa ohjelmassa. Tässä yhteydessä sitä on päivitetty.

### LAPSUUS JA NUORUUS ON TURVALLINEN JA TERVEYTTÄ EDISTÄVÄ (PROTECTION)

Lapsella on oikeus vanhempiinsa ja terveeseen kasvuun. Vanhemmat ovat lasten ensisijaisia kasvattajia, mutta huolenpitoon, suojeluun ja kasvatukseen tarvitaan kaikkia.

Lapsen päivittäiset toimintaympäristöt ovat turvallisia.

### LAPSUUDEN VOIMAVAROISTA LAPSEN ERI KEHITYSVAIHEISSA JA PERHEEN ELÄMÄN- TILANTEISSA ON HUOLEHDITTU (PROVISION)

Lapsen ja perheen ulottuvilla on monipuoliset palvelut. Voimakas väestönkasvu asettaa omat vaatimuksensa palvelujen kehittämiseksi ja lisäämiselle. Palvelujen tuottamisessa yhteistoiminnallisuuteen ja joustavuuteen kiinnitetään huomiota.

Lapsen ja perheen yhteisössä toimii erilaisia voimavarakeskuksia (päivähoitoyksiköt, koulut, liikunta- ja nuorisotoimen yksiköt, kirjastot ym.), joiden toiminta on mahdollisimman avointa ja joihin on helppo tulla.

Yhteiskunnalliset päättäjät ja yritysmaailma arvostavat perheiden tehtävää ja lapsuutta.



### LAPSELLA ON MAHDOLLISUUS TOIMIA AKTIIVISENA JA OSALLISTUVANA KUNTA- LAISENA JA TOTEUTTAA OMAA ERITYIS- LAATUISUUTTAAN (PARTICIPATION)

Lapset ja nuoret nähdään aktiivisina kuntalaisina, ei vain passiivisina palvelujen käyttäjinä.

Aikuiset ovat kiinnostuneita lapsen näkemyksistä.

### LAPSIPOLITIikkaa HARJOITETAAN PITKÄ- JÄNTEISESTI JA VASTUULLISESTI

Lapsi- ja nuorisopoliittikan toteuttaminen tapahtuu yli sektorirajojen. Yhteinen keskustelu ohjaa vuorovaikutusta ja vastuiden määrittelyä.

Lapsi- ja nuorisopoliittisen ohjelman periaatteet ja tavoitteet ovat osa kunnan strategiaa.

”TYÖN TULOS EI OLE SE, MITÄ TYÖNTEKIJÄ ON TEHNYT,  
VAAN MITÄ NUORET OVAT SAANEET JA MISSÄ MÄÄRIN LAPSET JA NUORET  
OTTAVAT VASTUUTA ELÄMÄSTÄÄN YKSILÖINÄ JA YHTEISÖSSÄ.”

## LAPSI- JA NUORISOPOLIITTINEN OHJELMA PAPERILTA TOIMINNAKSI

Tulevaisuuden Lempäälä on elinvoimainen itsenäinen kunta, jossa on vuonna 2020 25 000 asukasta. Lempäälässä on mahdollisuus monipuoliseen asumiseen. Palvelut ovat korkeatasoisia ja kunnan kaikilla väestöryhmillä on ikään ja asemaan katsomatta tasavertaiset edellytykset hyvään elämään. Nämä Lempäälä-strategiassa esitetyt visiot pätevät myös ohjeeksi lasten ja nuorten hyvinvoinnin edistämiseen.

Keskeisenä lähtökohtana lasten ja nuorten palvelutuotannon kehittämisessä on hyvinvoinnin edistäminen. Valmistelutyössä on kiinnitetty huomiota siihen, että eri hallintokunnat ja toimijat jo nyt ansiokkaasti kiinnittävät huomiota lasten ja nuorten elämäntilanteeseen ja kehittävät toimintaa aktiivisella otteella. Lapsi- ja nuorisopoliittinen ohjelma on koonnut yhteen tätä tietoa ja pyrkii vaikuttamaan tietoisuuden ja yhteistoininnan lisääntymiseen.

Lasten ja nuorten hyvinvointia tuetaan Lempäälässä hyvillä, laajoilla ja monipuolisilla peruspalveluilla. Asiantunteva ja osaava henkilökunta osaa arvioida, milloin tarvitaan erityisiä tukitoimenpiteitä ja puuttuu oikea-aikaisesti tilanteeseen.

### OHJELMAAN LIITTYVÄT TOIMENPIDE- EHDOTUKSET

Toimenpide-ehdotusten tavoitteena on suunnata kunnan eri hallintokuntien, luottamushenkilöiden ja työntekijöiden toimintaa lasten ja nuorten hyvinvoinnin edistämiseksi. Yhteistyö on kuitenkin laajempaa kuin pelkästään kunnan toimintaa. Seurakunnan, kansalaisjärjestöjen, vanhempien, yritysten ja muiden yhteistyökumppaneiden toiminta ja tuki on ensiarvoisen tärkeää ohjelman tavoitteiden toteuttamiseksi.

Toimenpide-ehdotukset on jaettu neljään painopistealueeseen. Alueet ovat 1) Lapsi- ja nuorisopoliittikan koordinointi Lempäälän kunnassa, 2) Seutukunnallinen toiminta yli kuntarajojen, 3) Lasten ja nuorten palvelujen kehittäminen ja 4) Lasten ja nuorten hyvinvoinnin mittarit.

Ehdotuksiin on liitetty konkreettisia toimenpiteitä, aikataulutusta ja vastuutahoja.

### 1) Lapsi- ja nuorisopoliittikan koordinointi Lempäälän kunnassa

Tavoitteena on, että lapsiin ja nuoriin kohdistuva toiminta ulottuu yli hallintokuntarajojen, palveluketjut ovat saumattomia ja lasten ja nuorten hyvinvoinnin edistäminen koetaan yhteiseksi asiaksi.

Toimenpiteet:

- Perustetaan lapsi- ja nuorisoasioita koordinoiva työryhmä

Työryhmän tehtävänä on seurata lapsi- ja nuorisopoliittisessa ohjelmassa asetettuja tavoitteita, edistää moniammatillista yhteistyötä sekä toiminnallaan vaikuttaa siihen, että lapsiin ja nuoriin liittyvä näkökulma otetaan huomioon esim. talousarvion valmistelussa ja siihen liittyvässä päätöksenteossa.

Ajankohta: vuoden 2008 alusta lukien

Vastuutaho: kunnanhallitus

- Palveluketjujen saumattomuutta vahvistetaan kehittämällä toimintajärjestelmä havaitsemaan ongelmien kasautuminen

Saumattomuutta kehitetään eri sektoreiden työntekijöiden yhteistyöllä ja toisten asiantuntemuksen hyödyntämisellä. Neuvolatoiminta, päivähoito, perusopetus ja toisen asteen koulutus kattavat lähes kaikki lapset ja nuoret.

Kehitettävässä toimintajärjestelmässä vahvistetaan ongelmien kasautumisen havaitsemista ja suunnataan oikea-aikaisia tukitoimenpiteitä lapsille ja nuorille. Työllä luodaan pohja ennaltaehkäiseville toimille ja varhaisen puuttumisen malleille. Toimintajärjestelmässä lisätään tiedonkulkua eri toimijoiden välillä, parannetaan osaamista suunnitelmallisella koulutuksella ja tarvittaessa muutetaan toimintarakenteita sekä otetaan käyttöön uusia toimintatapoja.

Ajankohta: käynnistyy heti, raportointi vuoden 2008 loppuun mennessä.

Vastuutaho: sosiaali- ja terveystoimen palvelut, opetuspalvelut, muut hallintokunnat.

- Yhteistyöseminaarit

Eri hallinnonalojen työntekijöiden ja lautakuntien kesken yhteiset seminaarit luovat pohjan työntekijöiden arkityölle ja hyvien käytäntöjen siirtämiselle perustyöhön.

Vastuutaho: eri hallintokunnat, toiminnan käynnistämistä huolehtii vuonna 2007 Nuorisopolitiikan ketjukolari -hankkeen ohjausryhmä.

- Lapsi- ja nuorisobudjetin kehittäminen ohjaamaan lapsiin ja nuoriin liittyvää toiminta- ja taloussuunnittelua

Vuonna 2005 koottu lapsi- ja nuorisobudjetti "Lapsi- ja nuorisoeuro Lempäälän kunnassa" toi esiin kunnan toiminnassa lapsiin ja nuoriin kohdistuvat voimavarat ja resurssien suuntaamisen. Lempäälän talousarviosta noin 45% (33 000 000 euroa vuonna 2006) kohdistuu lapsiin ja nuoriin. Kokoamalla tiedot laajasti uudelleen kehitetään eri hallintokuntien yhteistä talous- ja toimintasuunnittelua.

Ajankohta: kootaan vuoden 2008 tilinpäätöstietojen pohjalta, käsittely vuonna 2009. Lapsiin ja nuoriin liittyviä määrärahoja seurataan myös tämän ohjelmaan liittyvän työskentelyn yhteydessä.

Vastuutaho: lapsi- ja nuorisasioita koordinoiva työryhmä, Nuorisopolitiikan ketjukolari -hankkeen ohjausryhmä, nuorisopalvelut.

- Luottamushenkilöstöjärjestelmän rooli ja tehtävät

Lempäälän kunnan päättäjät ohjaavat päätöksillään lapsi- ja nuorisopolitiikan kehittämistä eri tasoilla. Seurannan ja arvioinnin järjestäminen päätöksenteon tueksi luo pohjan pitkäjänteiselle kehitystyölle.

Ajankohta: Lapsi- ja nuorisopolitiittisen ohjelman hyväksyntä kevät 2007, seuranta ja arviointi vuosittain (liittyen esimerkiksi talousarvion valmisteluun).

Vastuutaho: kunnanhallitus, lapsi- ja nuorisasioita koordinoiva työryhmä, nuorisopalvelut

## 2) Seutukunnallinen toiminta yli kuntarajojen

Tavoitteena on, että Lempäälän kunta on aktiivisesti mukana kehitettäessä Tampereen seutukuntaa toiminnallisesti yhtenäiseksi alueeksi, jossa seudullinen yhteistyö on osa kuntien palvelutuotannon kehittämistä ja edellytysten luomista. Lempäälän ja Tampereen yhteinen kaupunginosa Vuores toteutetaan Lempäälän kunnan ja Tampereen kaupungin yhteistyönä.

Toimenpiteet:

- Kunta- ja palvelurakennemuutostukseen (PARAS-hankkeeseen) liittyen Tampereen kaupunkiseudulla laaditaan yhteistyösuunnitelmia maankäytöstä, asumisesta, liikenteestä ja palvelujen käytöstä yli kuntarajojen.

Yhteistyösuunnitelmissa selvitetään kuntayhteistyön nykytilan lyhyt kuvaus sekä laaditaan konkreettinen luettelo palveluista, joissa yhteistyötä ja tarjontaa yli kuntarajojen lisätään (= missä palveluissa). Lisäksi käydään läpi toimenpiteet, millä tavalla asiassa edetään (=miten).

Kokonaisuudesta muodostuu työsuunnitelma, joka palvelee Paras-hankkeelle asetettuja tavoitteita, mutta myös laajemmin seutuyhteistyön kehittämistä.

Aikataulu: Paras-hankkeen mukainen suunnitelma virkamiestyönä tulee valmistua toukokuun 2007 loppuun mennessä.

PARAS-suunnitelmat ja niissä esitetyt yhteistyömuodot kytketään lapsi- ja nuorisopolitiittiseen ohjelmaan sen täytäntöönpanovaiheessa.

Vastuutaho: Nuorisopolitiikan ketjukolari – hankkeen ohjausryhmä, nuorisopalvelut

- Lastensuojelun seutukunnallinen kehittäminen

Kuntien yhteinen lastensuojelun sijaishuollon kehittämisyksikkö ja lastensuojelun sosiaalipäivystys on aloittanut 2.10.2006.

Kokemuksista raportoidaan eri yhteistyöfoorumeilla.

Vastuutaho: sosiaalipalvelut

### 3) Lasten ja nuorten palvelujen kehittäminen

Tavoitteena on, että lasten ja nuorten palvelut muodostavat järjestelmän, jolla tuetaan hyvinvointia ja turvallista kasvua kohti aikuisuutta yhteistyössä perheiden kanssa. Erityistä tukea tarvitseville lapsille ja nuorille kohdennetaan apua mahdollisimman varhaisessa vaiheessa.

Toimenpiteet:

- Ohjelman käsittely eri työntekijäyhteisöissä ja vanhempainilloissa

Käsittelyt luovat pohjan sille, että lasten ja nuorten hyvinvoinnin edistäminen koetaan kaikkien yhteiseksi asiaksi. Lapsuus- ja nuoruusvaiheessa syntyy pohja terveydelle ja hyvinvoinnille koko elämän ajaksi. Kaikki aikuiset (vanhemmat, työntekijät, päättäjät), osallistuvat lasten ja nuorten kasvatukseen.

Lempäälän lapsi- ja nuorisopoliittinen ohjelma esitellään ja käsitellään työyhteisöjen yhteisissä palaverissa. Ohjelmaa esitellään myös eri vanhempainilloissa. Saatua palautetta käytetään hyväksi ohjelman arvioinnissa.

Ajankohta: kevät 2007 (jatkuen tarvittaessa syksyllä 2007)

Vastuutaho: esimiehet, tilaisuuksien järjestäjät, nuorisotoimenjohtaja

- Kulttuuri-, liikunta- ja vapaa-ajan palvelut koulumaailmassa

Lasten ja nuorten hyvinvointia ja koulussa viihtymistä voidaan kehittää tuomalla kulttuuri-, liikunta- ja nuorisopalveluja koulumaailmaan. Samalla kehitetään monipuolisten vapaa-aikapalvelujen saatavuutta lähiympäristössä. Yhdessä koulu-yhteisöjen kanssa kehitetään kulttuurikasvatuksen lisäämistä kouluissa, liikuntasetelin käyttöönottoa ja nuorisopalveluiden toiminnan laajentamista koulujen kautta. Tavoite on yhtenevä kulttuuri- ja liikuntapoliittisten ohjelmien kanssa.

Ajankohta: vuosina 2009 – 2010

Vastuutaho: nuorisopalvelut, liikuntapalvelut, kulttuuripalvelut, koulut, opetuspalvelut

- Lasten ja nuorten opiskeluvedellytysten ja hyvän koulutuksen kehittäminen

Toimenpiteitä on kuvattu laajasti juuri hyväksytyssä koulutuspoliittisessa ohjelmassa vuosille 2006 – 2010.

Oppilas- ja opiskelijahuolto kehitetään erityisesti Oppimisen tukipalvelut Lempäälässä 2006 – 2010 –suunnitelman mukaisesti.

Ohjelmat ja niissä esitetyt yhteistyömuodot kytetään lapsi- ja nuorisopoliittiseen ohjelmaan sen täytäntöönpanovaiheessa.

Vastuutaho: opetuspalvelut, lapsi- ja nuorisotoimien koordinoiva työryhmä

- Lapset ja nuoret otetaan mukaan heitä koskevien toimintaympäristöjen suunnitteluun

Lapset ja nuoret viettävät arkeaan ja vapaa-aikaansa päiväkodeissa, kouluissa ja vapaa-ajan tiloissa. Myös puistot ja ulkoalueet ovat viihtyvyyteen ja turvallisuuteen vaikuttavia ympäristöjä. Liikuntaesteettömyyden huomioiminen otetaan suunnitteluun mukaan.

Tekninen toimi toteuttaa yhteistyössä koulujen oppilaskuntien kanssa yhteistyöprojektin toimintaympäristöjen suunnittelusta.

Ajankohta: syksystä 2007 alkaen.

Vastuutaho: tekninen toimi, koulujen oppilaskunnat.

- Lasten ja nuorten osallisuudelle uusia väyliä

Syksyllä 2006 hyväksytty lasten ja nuorten vaikuttajajärjestelmä edistää nuorten toimintaa omissa yhteisöissään ja kunnallisessa päätöksenteossa heitä koskevissa asioissa.

Vaikuttajajärjestelmän kautta toteutetaan 1.3.2006 voimaan tulleen nuorisolain 8 §:n mukainen osallistumismahdollisuus ja kuulemisvelvoite. Kaavio vaikuttajajärjestelmästä on liitteenä 2 sivulla 34.

Toteutetaan parhaillaan.

Vastuutaho: nuorisopalvelut, nuorisovaltuusto, koulut, muut hallintokunnat

- Lasten ja nuorten parissa toimivien järjestöjen tukemista kehitetään

Harrastustoimintaan ja muuhun vapaa-ajan toimintaan osallistuminen tarjoaa lapsille ja nuorille luontevan sosiaalisen verkoston ja turvallisia aikuissuhteita. Liikuntapoliittisessa ohjelmassa todetaan, että kunta kehittää edelleen seurojen avustuskäytäntöjä (liikunta-avustukset, urheilustipendit ja omatoimiraha).

Nuorisoyhdistysten avustuskäytäntöjä kehitetään vastaavalla tavalla tarkastamalla avustusohteita sekä lisäämällä yhteistyötä yhdistysten kanssa.

Ajankohta: valmis vuoden 2008 avustustenjakoon mennessä.

Vastuutaho: liikunta- ja nuorisopalvelut

- Päihteettömyyden edistäminen Pilviryhmän toimintaa kehittämällä

Nuorille järjestettävät tapahtumat ovat aina päihteettömiä. Päihteettömyyden edistämisestä käydään yhteistä arvokeskustelua koko kunnan tasolla. Nuorten omaa vastuuta ja valintoja kohti päihteetöntä elämäntapaa tuetaan (terveystieto, valistus). Varhaisen puuttumisen toimintamalleja tulee kehittää.

Pilviryhmä on ehkäisevän päihdetyön yhteistyöverkosto Lempäälän kunnassa, jossa nuorten päihdekysymyksiä hoidetaan laajalla asiantuntijayhteistyöllä eri viranomaisten kanssa (mukana myös 3. sektori, koulut, seurakunta jne).

Ehkäisevän päihdetyön toimintaohjelma (Pilviryhmän toimenpideluettelo) uusitaan ja päivitetään. Ohjelmasta tiedotetaan laajasti eri toimijoille, nuorille ja vanhemmille.

Ajankohta: vuoden 2007 loppuun mennessä.

Vastuutaho: Pilviryhmä

- Nuorisopolitiikan ketjukolari - Nupon keko - hankkeen toimintojen vakiinnuttaminen

Nuorisopolitiikan ketjukolari (Nupon keko) on osa valtakunnallista Nuorten osallisuushanketta, joka toimii vuosina 2003 – 2007. Keskeisenä tehtäväalueena on koko ajan ollut yhteistyö eri toimijoiden kesken. Hanke on erityisesti kehittänyt perusopetuksen ja toisen asteen nivelvaiheen toimintaa ja nuorten osallisuutta.

Toiminnoista mm. joustava lisäluokka ja Nuorisokahvila Enter on jo vakiinnutettu osaksi kunnan toimintaa. Lisäopetuksen ohjaajan tehtävien vakinaistamisesta ohjausryhmä antaa esityksen kevään 2007 aikana.

Nupon keko -hanke päättyy vuoden 2007 lopussa. Hankkeen ohjausryhmä osallistuu vielä lapsi- ja nuorisopolitiikan ohjelman toteuttamiseen mm. mittaristoon liittyvässä työssä.

Hankkeen loppuraportti annetaan vuoden 2007 loppuun mennessä.

Vastuutaho: Nuorisopolitiikan ketjukolari – hankkeen ohjausryhmä

- Nuorten työllistymisen turvaaminen

Vaikeasti työllistettävien nuorten tukeminen tapahtuu kehittämällä Monitoimikeskuksen toimintaa ja parantamalla mahdollisuuksia huolehtia niiden nuorten työllistymisestä, jotka eivät sijoitu työelämään normaalien väylien kautta.

Yhteiskuntatakuu on toteutunut Lempäälän kunnassa hyvin. Toteutumisen tuloksia raportoidaan oman selvityksen kautta.

Kesätyöpaikkojen tarjoaminen nuorille ja siihen liittyvä kehittäminen nostetaan toiminnan suunnittelussa esille.

Vastuutaho: Monitoimikeskus, yleishallinto, Lempäälän työvoimatoimisto

ERILAISET SIIRTYMÄ- JA NIVELVAIHEET OVAT EDELLEEN ERITYISEN HUOMION KOHTEENA.  
HYVÄ MOPO –TOIMINTA ALAKOULUSTA YLÄKOULUUN SIIRTYESSÄ JA  
NUPON KEKO –TOIMINTA PERUSKOULUN JA TOISEN ASTEEN KOULUTUKSEN  
VÄLILLÄ OVAT KESKEISIÄ TOIMINTAMUOTOJA.

- Kouluterveyskyselyn suorittaminen vuonna 2007

Lempäälässä jatketaan osallistumista valtakunnalliseen kouluterveyskyselyyn vuonna 2007. Kysely tuottaa tietoa nuorten elin- ja kouluoloista, terveydestä, terveystottumuksista sekä terveysosaamisesta ja oppilashuollosta kuntien ja koulujen käyttöön. Tiedot kerätään valtakunnallisesti vertailukelpoisella menetelmällä joka toinen vuosi.

Kyselyn tuloksia arvioidaan laajasti (myös toimintaa ohjaavassa merkityksessä). Kouluterveyskyselyn tulokset ovat osa hyvinvoinnin mittareita Lempäälässä.

Ajankohta: vuosi 2007

Vastuutaho: terveyspalvelut, opetuspalvelut

- Lastensuojelusuunnitelman laadinta

1.1.2008 voimaan tuleva uusi lastensuojelulaki velvoittaa kunnat laatimaan koko kunnan tai seutukunnan tasolla lastensuojelusuunnitelman, jossa kuvataan sekä lasten ja nuorten hyvinvointia edistäviä toimia peruspalveluissa että varsinaiset lastensuojelun palvelut ja niihin tarvittavat resurssit.

Esisijainen vastuu lapsen hyvinvoinnista on vanhemmilla, mutta vanhemmilla ja muilla lapsen kasvatuksesta vastaavilla henkilöillä on kuitenkin oikeus saada tukea kasvatustehtävänsä. Lasten ja perheiden tuen on oltava keskeinen toimintaperiaate kaikissa peruspalveluissa.

Lastensuojelusuunnitelman laatiminen kytketään parhaillaan tehtävään PARAS-suunnitteluun ja aloitetaan sen tuotoksista. Lopullinen suunnitelma tulee hyväksyttäväksi vuonna 2008.

Ajankohta: vuodet 2007 – 2008

Vastuutaho: sosiaalipalvelut

- Sivusto lasten ja nuorten palveluista

Lempäälän kunnan internet-sivuille kootaan lasten ja nuorten palveluja esittelevä kokonaisuus, joka ohjaa edelleen lapsiin ja nuoriin liittyviin palveluihin.

Nuorisotiedotuksessa käytetään nuorisopalveluiden [www.enter.fi](http://www.enter.fi) -sivustoa, jota kehitetään kohti Lempäälän nuorisoportaalaa. Tampereen seutukunnan nuorisopalvelut kehittävät nuorisotiedotukseen yhteistä sivustoa (Ylöjärvi vastuutoimijana).

Vastuutaho: nuorisopalvelut, muut hallintokunnat

#### 4) Lasten ja nuorten hyvinvoinnin mittarit

Tavoitteena on, että lasten ja nuorten hyvinvointia seurataan oikein valituin mittarein, jotta lasten ja nuorten hyväksi tehtävää työtä osataan kehittää oikeaan suuntaan.

Toimenpiteet:

- Lempäälään laaditaan mittaristo, jonka avulla voidaan mitata ja arvioida lasten ja nuorten hyvinvointia tuottavan palvelujärjestelmän toimivuutta.

Lasten ja nuorten hyvinvoinnin seurantaan indikaattorien avulla kuvataan laajasti liitteessä 1 (ohjelman sivu 35).

Ajankohta: valmis vuoden 2008 loppuun mennessä

Vastuutaho: Nuorisopolitiikan ketjukolari – hankkeen ohjausryhmä (v. 2007, 2008 alkaen lapsi- ja nuorisasioita koordinoiva työryhmä).

TOIMIJAT JA OSALLISTUJAT OVAT KUIN SÄRMIKKÄITÄ KIVIÄ.  
OHJELMA ON SUURI LASIPULLO, JOHON KIVET SUJAUTETAAN.  
VIISI VUOTTA RAVISTELUA JA KAIKKI SUJAHTAVAT ULOS SILKOSEN SILEINÄ.

## TILANNEKATSAUS LASTEN JA NUORTEN HYVINVOINTIIN LEMPÄÄLÄSSÄ

### TILANNEKATSAUKSEN AVAUS

Lempäälän lapsi- ja nuorisopoliittinen ohjelma painuu erityisen laajasti lasten ja nuorten hyvinvointiin. Kysymys on laaja ja toisiinsa vaikuttavia tekijöitä on paljon.

Kunnan toiminnassa on viime vuosina näkynyt selvästi yhteisen työskentelyn lisääntyminen. Pohdintaa, suunnittelua ja toimenpiteitä on toteutettu yhteistyössä eri toimijoiden kesken. Lapsi- ja nuorisopoliittisen ohjelman tarkoituksena on tukea tätä työtä.

Tätä ohjelmaa valmisteltaessa esillä ovat olleet seuraavat kysymykset:

Mitkä tekijät vaikuttavat lasten ja nuorten hyvinvointiin Lempäälässä?

Miten lasten ja nuorten hyvinvointi ilmenee?

Miten Lempäälän kunta huolehtii lasten ja nuorten palveluista ja hyvinvointiin vaikuttavista tekijöistä?

Kysymykset pohjautuvat Stakesin laatimaan ehdotukseen kunnille lasten ja nuorten hyvinvointi-indikaattoreiksi (<http://info.stakes.fi/hyvinvointikertomus/Fl/indikaattorit/index.htm>).

Tilannekatsauksen tarkoituksena on antaa kokonaisvaltainen kuvaus lasten ja nuorten hyvinvoinnin edistäjistä Lempäälässä. Katsauksessa kuvataan eri toimijoiden tehtäväkenttää, hyvinvointia edistäviä tekijöitä sekä jo käytössä olevia yhteistoiminnan muotoja.

Keskeinen kysymys liittyy hyvinvointia seuraavien indikaattorien valitsemiseen. Tämä ohjelma pohjustaa ja ohjaa työskentelyä siihen, että Lempäälässä valittaisiin yhteiset lasten ja nuorten hyvinvointia kuvaavat ja seuraavat indikaattorit.

Tietoja voidaan osittain verrata vuonna 2001 laadittuun ohjelmaan, jolloin voidaan saada kehitysuuntia esille. Arvioinnin merkitystä korostetaan myös.

Katsauksen laadinnassa on käytetty hyväksi eri alojen asiantuntijoiden ja vastuuhenkilöiden näkemyksiä sekä eri lähteistä saatavilla olevaa tietoa.

Katsauksen avulla päättäjillä on mahdollisuus seurata hyvinvoinnin tilaa, suunnata toimenpiteitä asioiden korjaamiseksi ja arvioida vaikutuksia.

Myös käytännön tasolla olevat toimivat saavat tarvitsemaansa tietoa tämän ohjelman avulla.

Miten lapset ja nuoret voivat?

Käytettävissä olevasta aineistosta kenties parhaiten tilannetta kuvaa kouluterveyystutkimuksen tulokset. Kysely on toistettu Lempäälässä 5 kertaa peruskoulun 8. ja 9. ja lukion 1 ja 2 luokkien oppilaille vuosina 1997-2005, joten kyseessä on mittava aineisto. Tuloksia esitellään jäljempänä tätä ohjelmaa sivulla 13, yleisnäkymänä voidaan sanoa tulosten olevan pääosin myönteisiä.

Tutkimusprofessori Matti Rimpelä on ollut alustamassa Lempäälässäkin monia tilaisuuksia. Rimpelä on määritellyt lasten ja nuorten hyvinvointia 70/30 säännöllä:

70 % lapsista ja nuorista voi hyvin,  
30 %:lla esiintyy ongelmia.

Suuri enemmistö lapsista ja nuorista voi hyvin. Jälkimmäisessä ryhmässä n. 10 – 15 % on "huolen harmaalla vyöhykkeellä", n. 10 – 15 %:lla on näkyviä tai selvästi havaittavia pulmia ja 5-10 % on jo erityisen tuen piirissä.

Lempäälän tilanteeseen karkeasti sovellettuna edellä oleva tarkoittaisi sitä, että yli 600 lasta ja nuorta ei vielä oireile, mutta aikuiset ovat huolestuneita, yli 600 on avun tarpeessa ja erityisten toimenpiteiden kohteena on ainakin 300 lasta ja nuorta.

VASTAUS LASTEN JA NUORTEN HYVINVOINTIIN ON YKSINKERTAINEN:

KUN PERHEESSÄ RIITTÄÄ TYÖTÄ, TOIMEENTULOJA JA TERVEYTTÄ, PARISUHDE JA VANHEMMUUS ON KUNNOSSA SEKÄ ASUMINEN MALLILLAAN, PERHE VOI HYVIN JA LAPSET JA NUORET VOIVAT HYVIN.

## NEUVOLA PERHEIDEN TUKIKOHTANA JA KOHTAUSPAIKKANA

Neuvolan kynnyks on matala. Palveluja käyttävät lähes kaikki lastaan odottavat ja alle kouluikäisten perheet.

Neuvolan tarkoitus on edistää lapsen ja koko perheen terveyttä, fyysistä ja psykososiaalista kehitystä ja hyvinvointia siten, että koko perhe ja perheen voimavarat ja jaksaminen otetaan huomioon.

Odottava perhe käy neuvolassa raskauden aikana ja synnytyksen jälkeen 12 kertaa terveydenhoitajan seurannassa ja 3 kertaa lääkärin tutkimuksessa.

Vanhemmuuden tuki alkaa jo raskauden aikana, sillä kotikäynnillä pohditaan äidin ja isän roolia, odotuksia uudesta perheestä ja perheen jäsenestä. Vanhempainryhmistä vertaistuen muotona odotusaikana - isäryhmät mukaan luettuna - on hyviä kokemuksia. Akuliina-kerhot tai perheverssaantaryhmät antavat pikkulapsille ja äideille mahdollisuuksia vaihtaa ajatuksia ja kokemuksia toisten samassa elämän vaiheessa olevien kanssa.

Ensimmäisen ikävuoden aikana lapsen kasvua ja kehitystä seuraa oma terveydenhoitaja ja lääkäri noin 10-12 terveystapaamisen yhteydessä. Leikki-iässä neuvolakäyntejä on vuosittain tai tarpeen mukaan useammin. Suun ja hampaiden tarkastuksiin kutsutaan noin 2 vuoden välein. Hampaiden säilymisessä ehjinä neuvoo ja auttaa oman asuinalueen suuhygienisti tai hammaslääkäri.

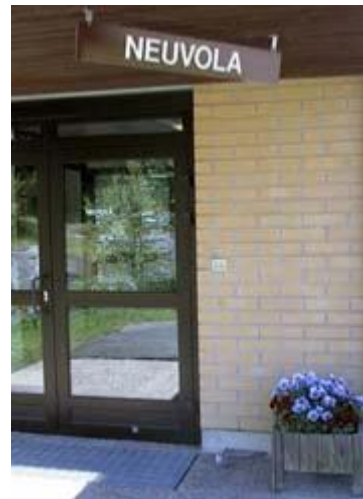
Lasten terveyden edistämisessä riittää haasteita, sillä lapsuusiässä luodaan pohja terveelle aikuisuudelle.

Äitiysneuvolapalveluja käyttää noin 220-250 synnyttäjää vuosittain ja lastenneuvolapalveluja lähes 2.000 alle kouluikäistä.

Neuvolapalveluja tarjotaan oman asuinalueen neuvolassa väestövastuupiireittäin.

Lapsiperheteriimi tärkeä yhteistyön muoto.

Palvelujen järjestämisvelvoite perustuu kansanterveyslakiin ja -asetukseen.



Lapsiperheteriimi yhteistyön muotona

Odotus ja lapsen ensimmäisen ikävuoden aikana vanhempien välistä keskustelua aktivoidaan kyselylomakkeiden avulla. Kysymykset rohkaisevat ottamaan esille tunteita, toiveita, odotuksia ja pelkoja uudessa elämän vaiheessa. Kyselylomakkeet annetaan kaikille perheille. Palautteen mukaan vanhemmat, myös isät, ovat kokeneet yhteisen pohdinnan hyvänä. Vanhempien jaksaminen ja tyytyväisyys parisuhteessa, arjen ja kotitöiden jakaminen ovat tavallisia puheenaiheita neuvolassa. Tarvittaessa perheen tilanteeseen etsitään yhdessä sopivaa ratkaisua lapsiperheteriimissä.

Terveydenhoitaja toimii palveluverkostossa, jossa perheen luvalla apua tarjoavat eri asiantuntijat; lääkäri, päivähoido, perheteriimi ja psykologi. Tämä ns. lapsiperheteriimi tuo laajemman näkökulman perheen tueksi vahvistamaan vanhemmuutta ja perheen omia voimavaroja ennen kuin pulmia pääsee syntymään tai ennen kuin ne kasvavat ylipääsemättömiksi.

Tutkimusten mukaan vanhemmat ovat tyytyväisiä neuvolan tarjoamiin maksuttomiin palveluihin.

## PÄIVÄHOITO VANHEMPIEN KASVATUKUMPPANINA LAPSEN HYVINVOINNIN TURVAAMISEKSI

Päivähoidon tehtävänä on mahdollistaa vanhempien työssäkäynti ja opiskelu sekä olla yksi vaihtoehto lapsen varhaiskasvatuksen järjestämiselle. Siksi se tarjoaa erilaisia toimintamuotoja, joista perhe voi löytää omaan elämäntilanteeseensa ja lapselleen sopivimman vaihtoehdon.

Päivähoidossa toteutettavan varhaiskasvatuksen tavoitteena on lapsen kaikinainen hyvinvointi. Toiminnan keskiössä on eläminen yhdessä ja leikki. Kasvatuskumppanuus vanhempien kanssa muodostaa pohjan, jonka varaan lapsen varhaiskasvatus rakentuu. Lapsen kehitystä tukee hoidon, kasvatuksen ja opetuksen kokonaisuus, joka painottuu eri tavoin tilanteesta ja lapsen iästä riippuen. Tarvittaessa turvataan mahdollisuus erityiseen tukeen päivähoidon tukitoimin ja yhdessä muiden tahojen tarjoamien palvelujen kanssa.

Päivähoidon keskeiset yhteistyötahot ovat mukana päivittäisessä työssä. Jo usean vuoden ajan on päivähoito yhdessä kunnan perhetyön yksikön kanssa järjestänyt perhetupatoimintaa, joka avoimena varhaiskasvatuspalveluna toimii etenkin kotiäitien, -isien ja heidän lastensa kohtaamispaikkana. Esiopetusikäisten aamu- ja iltapäivähoito sekä henkilöstön yhteiskäyttö esiopetusryhmissä puolestaan on syventänyt yhteistyötä sivistystoimen opetuspalvelujen kanssa. Terveystuon kanssa yhteistyötä toteutetaan mm. lapsiperheissä. Myös seurakunta yhtenä varhaiskasvatuksen toteuttajana kuuluu päivähoiton yhteistyötahoihin.



Jokaisella päivähoitoalueella on käytössä päivähoiton alueellinen erityisopettaja. Erityistä tukea tarvitsevan lapsen hoitopaikka pyritään järjestämään mahdollisimman lähelle kotia tavalliseen päivähoitoryhmään tarvittavine päivähoiton tukimuotoineen. Lapsen varhaiskasvatussuunnitelman lisäksi erityispäivähoitolausunnolla olevalle lapselle tehdään erityisen tuen suunnitelma (ETS) yhteistyöverkoston työskentelyn kautta.

Asiakaspalautteiden mukaan vanhemmat ovat tyytyväisiä saamiinsa päivähoitopalveluihin ja lapsensa varhaiskasvatukseen. Vanhemmat arvostavat henkilöstön pysyvyyttä, koska se mahdollistaa hyvän vuorovaikutussuhteen syntymisen niin lasten kuin vanhempien kanssa.

Päivähoitopalveluja käyttää noin 850 perhettä Lempäälässä. Lapsia päivähoiton eri toimintamuodoissa on noin 1150. Yksityisen hoidon tuella ja kuntalisällä hoidetaan noin 100 lasta ja kotihoidontuen piirissä on noin 530 lasta.

Erityislausunnon perusteella tukea saavia lapsia on n. 50.

Päivähoito pyritään tarjoamaan vanhempien toivomassa hoitomuodossa heidän omalla asuinalueellaan.

Tärkeitä yhteiskumppaneita ovat mm. muu sosiaalitoimi, terveyspalvelut ja sivistystoimen opetuspalvelut.

## ESI- JA PERUSOPETUS KASVATTAAN, KEHITTÄÄ JA ROHKAISEE

Esi- ja perusopetuksen tehtävä määräytyy yksilöllisistä ja yhteiskunnallisista tavoitteista. Keskeinen tehtävä on edistää lapsen yksilöllisiä kasvun, kehityksen ja oppimisen edellytyksiä häntä ohjaten, tukien ja rohkaisten. Esi- ja perusopetuksen tulee osaltaan antaa lapselle välineitä hyvän sivistyksen hankkimiseen, mikä alkaa varhaiskasvatuksessa ja jatkuu läpi elämän. Lempäälän koulutuspoliittisessa ohjelmassa sivistystä määritellään seuraavasti: "Yleissivistykseen kuuluvat niin tiedolliset valmiudet kuin eettinen ja esteettinen herkkyyden, kehittynyt tunne-elämä, havainnoimisen ja kommunikoinnin taidot, työnteossa tarvittavat perustaidot sekä taidot toimia yhteiskunnan jäsenenä. Sivistykselle on ominaista laaja-alaisuus ja monipuolisuus."

Esi- ja perusopetuksen tehtävänä on luoda mahdollisuuksia osallisuuden kokemiseen. Tämä tarkoittaa vuorovaikutuksen ja oppimaan oppimisen tietojen hankkimista, mikä on jo alkanut varhaiskasvatuksen iässä. Alimpien vuosiluokkien opetuksen erityisenä tehtävänä on kehittää valmiuksia myöhempää työskentelyä ja oppimista varten.

Esiopetusta järjestetään Lempäälässä koulujen yhteydessä. Ikäluokasta lähes kaikki osallistuvat esiopetukseen.

Perusopetuspalveluihin kuuluu yhdeksän vuosiluokkien esi-6 koulua, Säaksjärven yhtenäinen peruskoulu (vuosiluokat esi-9) ja vuosiluokkien 7-9 Hakkarin koulu. Erityisopetusta annetaan osana aikaisena kaikissa kouluissa sekä lisäksi luokamuotoisena Lempoisten, Säaksjärven ja Hakkarin



kouluissa. Lisäksi Hakkarin koulun yhteydessä toimii moniammatillisesti toteutettu joustava lisäluokka

Oppilasmäärän ja koulutuksen laatuvaatimusten kasvaessa koulutilojen riittävyys, ajanmukaisuus, pätevä henkilöstö ja erilaisten oppijoiden oppimisen turvaaminen asettavat haasteita opetuspalvelujen järjestämiselle. Yhteistyö eri toimijoiden kanssa korostuu entisestään niin kunnallisesti kuin seutukunnallisestikin.

Lempäälän lukio on yleissivistävä, ylioppilastutkintoon johtava toisen asteen oppilaitos. Sen tehtävänä on antaa opiskelijoilleen nykyaikainen ja korkeatasoinen koulutus niin, että heillä on hyvät valmiudet jatko-opintoihin ja myöhemmin työelämään.

Ammatillinen koulutus ostetaan kuntayhtymiltä. Lempäälä kuuluu osakkaana Pirkanmaan koulutuskonserni-kuntayhtymään sekä Valkeakosken seudun ammatillisen koulutuksen kuntayhtymään.

Esi- ja perusopetuksen palveluja käyttää n. 2.700 lasta ja nuorta. Lukion oppilasmäärä on n. 340.

Koulutuspoliittinen ohjelma ohjaa koulutuspalveluiden jatkuvaa kehittymistä ja vuorovaikutusta ympäröivän yhteisön kanssa.

## OPPIMISEN TUKIPALVELUJA RUNSAASTI SAATAVANA

Lempäälän kunta panostaa oppilaiden oppimis- ja muiden erityisvaikeuksien tunnistamiseen jo esi- ja alkuopetuksessa, jotta oppilaalle voidaan suunnata tarvittavat tukitoimet riittävän ajoissa. Tarvittaessa oppilaalle laaditaan oppimissuunnitelma tai henkilökohtainen opetuksen järjestämistä koskeva suunnitelma, jossa määritellään oppilaan koulunkäyntijärjestelyt. Tärkeää on antaa oppilaalle tukea sekä opinnoissa että kasvatuksellisissa asioissa.

Normaalin tukiopetuksen ja oppilaan eriyttämisen lisäksi Lempäälässä on saatavana:

- esi- ja alkuopetuksessa yksilöllistä tukea silloin, kun oppilaalle etsitään sopivaa luokkamuotoa
- erityisopetusta esi – 9 -luokilla
- lisäluokan yhteydessä toimiva joustava lisäluokka voi ottaa tilapäiseen koulunkäynnin järjestämiseen ( 4-6 viikkoa ) peruskouluikäisiäkin.

## OPPILASHUOLTO TARTTUU ONGELMIIN MAHDOLLISIMMAN VARHAIN

Oppilashuoltoon kuuluu lapsen ja nuoren oppimisen perusedellytyksistä, fyysisestä, psyykkisestä ja sosiaalisesta hyvinvoinnista huolehtiminen. Oppilashuolto on sekä yhteisöllistä että yksilöllistä tukea. Tavoitteena on luoda terve ja turvallinen oppimis- ja kouluympäristö, suojata mielen-terveyttä ja ehkäistä syrjäytymistä sekä edistää koulu yhteisön hyvinvointia.

Oppilashuollolla edistetään välittämisen, huolenpidon ja myönteisen vuorovaikutuksen toimintakulttuuria koulu yhteisössä sekä varmistetaan kaikille tasavertainen oppimisen mahdollisuus. Oppilashuollolla tuetaan yksilön ja yhteisön toimintakyvyn säilyttämistä fyysisistä ja psyykkistä turvallisuutta uhkaavissa tilanteissa.

Oppilashuollolla edistetään lapsen ja nuoren oppimista sekä tasapainoista kasvua ja kehitystä. Oppilashuollon tavoitteena on oppimisen esteiden, oppimisvaikeuksien sekä koulunkäyntiin liittyvien muiden ongelmien ehkäiseminen, tunnistaminen, lieventäminen ja poistaminen mahdollisimman varhain.

Oppilashuoltoon sisältyvät opetuksen järjestäjän hyväksymän opetussuunnitelman mukainen oppilashuolto sekä oppilashuollon palvelut, jotka ovat kansanterveyslaissa tarkoitettu kouluterveydenhuolto sekä lastensuojelulaissa tarkoitettu kasvatuksen tukeminen. Oppilashuolto kuuluu kaikille koulu yhteisössä työskenteleville sekä oppilashuoltopalveluista vastaaville viranomaisille. Sitä toteutetaan hyvässä yhteistyössä kotien kanssa. Yksittäistä oppilasta koskevien tarvittavien oppilashuollollisten tukitoimien suunnittelussa tulee kuulla lasta tai nuorta ja huoltajaa.

Oppilashuoltotyötä ohjaavat luottamuksellisuus, lapsen, nuoren ja heidän huoltajiensa kunnioittaminen sekä eri osapuolien tietojensaantia ja salassapitoa koskevat säädökset. Oppilashuoltotyötä koordinoidaan ja kehitetään moniammatillisesti oppilashuoltoryhmässä.

Lempäälän kouluissa oppilashuoltoa toteutetaan pohjoinen -etelä -alueallin mukaisesti osana oppimisen tukipalveluja.

Oppimisen tukipalveluiden piirissä oli vuonna 2005 157 lasta ja nuorta (kasvua vuodesta 2002 34 %).

Oppilashuolto koskettaa kaikkia koulu yhteisössä työskenteleviä.

Moniammatillisuus korostuu oppilashuoltoryhmien työskentelyssä.

## KOULU- JA OPISKELIJATERVEYDENHUOLTO LUONTEVASTI SAATAVILLA

Terveiden elämän tapojen perusta luodaan varhaisessa leikki- ja kouluiässä. Koulu- ja opiskelijaterveydenhuollossa jatkuu oppilaan fyysisen, psyykkisen ja sosiaalisen hyvinvoinnin seuraaminen, arvioiminen ja edistäminen.

Säännöllisillä terveystarkastuksilla seurataan oppilaan kasvua ja kehitystä käyttäen apuna fyysisiä ja psyykkisiä tutkimuksia ja mittareita. Terveystottumukset selvitetään oppilaan ja vanhempien avulla.

Kouluterveydenhoitaja osallistuu oppimisen, tunte-elämän ja käyttäytymisen ongelmien tunnistamiseen ja selvittämiseen oppilashuollon muun henkilöstön kanssa. Kodin ja koulun merkitys mallin antajana oikeisiin terveysvalintoihin on suuri. Tutkimustulosten mukaan terveys, turvallisuuden kokeminen ja oppiminen liittyvät kiinteästi toisiinsa.

Kouluterveydestutkimukset antavat tietoa nuorten terveydestä ja hyvinvoinnista. Tulosten hyödyntäminen koulun ja kodin kasvatustyössä on suuri haaste.

Koulu- ja opiskelijaterveydenhuollolla on oppilaiden terveyden ja hyvinvoinnin edistämisessä suuria etuja muuhun terveydenhuoltoon nähden. Se on luontevasti saatavilla, toimii matalan kynnyksen periaatteella ja on ensisijainen yhteydenottopaikka oppilaiden erilaisissa huolissa. Terveystarkastaja tavoittaa kaikki kouluikäiset toistuvasti.

Terveystarkastaja toimii ns. hoitotakuun, hoidon tarpeen kiireellisyyden arvioijana omalla toimipaikallaan. Hän antaa myös ensiapua ja sairaanhoitoa.

Tärkein asia oppilaan ja hänen perheensä tai kouluyhteisön näkökulmasta on terveystarkastajan palvelujen saatavuus. Se tarkoittaa, että



terveystarkastaja on tavoitettavissa koululla ja hänellä on aikaa oppilaalle.

Lukuvuonna 2005-06 terveystarkastaja on kokopäiväisesti Hakkarin ja Sääksjärven kouluilla. Lempoisten, Kuljun ja Moisio koululla sekä lukiolla ja Pirtassa terveystarkastajan palveluja on kahdesti viikossa. Pikkukoulujen oppilailla on mahdollisuus tavata terveystarkastaja 2 kertaa kuukaudessa. Lisäksi terveystarkastajan tavoittaa puhelimitse.

Luottamusta ja toimivaa yhteistyötä oppilaan, vanhempien ja kouluyhteisön jäsenten kanssa tarvitaan.

Kouluterveydenhuoltoa on tarjolla n. 2700 peruskoululaiselle ja n. 600 lukion ja Pirtan opiskelijalle.

Terveystarkastus on osa oppilashuoltoryhmien toimintaa.

Koulu- ja opiskelijaterveydenhuollon laatua on arvioitu palvelujen saatavuuden ja riittävyyden kannalta oppilaan ja perheen näkökulmasta.

Koulu- ja opiskelijaterveydenhuolto perustuu kansanterveyslakiin ja asetukseen.

## KOULUTERVEYSTUTKIMUKSEN TULOKSIA KOULULAISTEN TERVEYDESTÄ JA HYVINVOINNISTA

Lempäälän nuoret ovat osallistuneet kouluterveydstutkimukseen 5 kertaa. Tulokset ovat kehittyneet pääosin myönteiseen suuntaan.

Nuorten elinoloja ja perusturvallisuutta lisää ydinperheessä asuminen ja vanhempien työllisyys. Kumpikin on parantunut 2000-luvun aikana. Toisaalta vanhemmuuden puutteesta kertoo se, etteivät vanhemmat tiedä nuorensa viikonloppujen viettopaikkaa, mutta toisaalta he tuntevat nuoren kaveripiirin.

Yläkouluikäisistä joka kymmenes ja lukiolaisista 8% kokee, ettei hänellä ole yhtään luotettavaa ystävää, jolle voisi kertoa omista asioistaan. Läheisen ystävän puuttuminen on hieman laskenut yläkouluikäisillä ja lukiolaisilla selvästi edellisestä mittauksesta.

Toistuvasti rikkeiden tekoon syyllistymistä ja fyysisen väkivallan kokemista on kysytty v 2003 ja 2005. Töhrimiseen, varastamiseen tai jonkun hakkaamiseen on syyllistynyt 16 % yläkouluikäisistä, lukiolaisista 2%. Väkivaltaa on kokenut 17% yläkouluikäisistä ja 11% lukiolaisista. Määrässä ei ole muutoksia.

Koulutyön liian suureksi kokevien määrä on laskenut sekä yläkoulussa että lukiossa 2000-luvun puolella. Opiskeluvaikeuksia kuvaa noin puolet lukiolaisista ja n 40% yläkoululaisista. Pinnaaminen koulusta on vähentynyt edellisestä kyselystä lukiolaisilla ja on pysytellyt 11-12% :ssa yläkouluissa.

Kiusatuksi viikoittain tunsivat itsensä 8% yläluokkalaista.

Koulun työilmapiiri, kuulluksi tuleminen ja koulunkäyntiin liittyvän avun saaminen on tutkimusjaksona parantunut.

Seuraavat tulokset osoittavat nuorten terveydentilan muutoksia ja kouluterveydenhuollon saatavuutta:

Huolestuttavaa on yläluokkalaisten keskimääräistä yleisempi oireisuus, niska-hartiaseudun kivut, päänsäryt ja toistuvat terveydenhoitajan vastaanotolla käynnit.

Vähintään 2 päivittäistä oiretta oli 20% yläluokkalaista ja 16% lukiolaisista, masentuneeksi itsensä tuntee 12-16% nuorista.

Terveydenhoitajan vastaanotolle pääsy on koettu vuosien varrella helpommaksi ja tyytyväisyys kouluterveydenhuoltoon on lisääntynyt.

Oman elämän hallintaa, vastuun ottamista vaikutuksia terveyteen pitkällä tähtäyksellä kuvaavat seuraavat tulokset:

Huomiota tulisi kiinnittää vähän liikuntaa harrastavien lukiolaisten osuuteen ja myöhäiseen nukkumaanmenoon. Nämä kysymykset esiintyivät vasta v 2005 kyselyssä. Vähän liikkuvien osuus on suurempi kuin Pirkanmaalla keskimäärin.

Kouluruoka maistuu jo yli 94 %:lle nuorista, v. 2001 kouluaterian jätti väliin 12-15%. Epäterveellisten välipaloja söi 21-24%, tätä kysyttiin ensimmäistä kertaa.

Lukiolaisista 95%:lla on oikeaa seksuaaliterveyttä koskevaa tietoa, yläkoulunuorilla n. 70%, tietous on lisääntynyt kummassakin ryhmässä. Päihteiden käyttö on aikaisempien mittausten kaltaista, 18% yläkouluikäisistä tupakoi säännöllisesti ja juo itsensä tosikumalaan viikoittain.

Huumekokeilut yläkoululaisilla ovat 2000-luvulla vähentyneet 8-9%:sta 4%:iin, lukiolaisten tulos (2001 vuodesta 18%) on ilahduttava (6%).

Hampaiden pesusta huolehtiminen unohtuu. 65% yläluokkalaista ja 50% lukiolaisista harjasi hampaansa vähemmän kuin 2 kertaa päivässä. Suun terveyttä koskeva kysymys oli v 2005 uusi.

Kouluterveyskysely on suunnattu peruskoulun 8. ja 9. ja lukion 1. ja 2. luokkien oppilaille vuosina 1997-2005

Kysely tuottaa tietoa nuorten elinoloista, terveydestä, terveystottumuksista ja koulukokemuksista kuntien ja koulujen käyttöön.

Vuoden 2005 tulokset olivat Lempäälän osalta pääosin myönteisiä.

## LAADUKKAAT TERVEYSPALVELUT HOITAVAT KOKO PERHETTÄ

Terveyden ja sairaanhoidon palvelut tuotetaan Lempäälän ja Kuljun terveysasemilla, kouluterveydenhuollon ja hammashoitoloiden vastaanotoilla.

Terveyspalvelut toimivat väestövastuuperiaatteella. Väestövastuu tarkoittaa, että jokaisella kuntalaisella on oma lääkäri, sairaanhoitaja, terveydenhoitaja ja kotisairaanhoitaja. Väestövastuupiiri määräytyy kotiosoitteen mukaan.

Toiminnan tarkoituksena on hoitaa koko perhettä. Terveyttä ja hyvinvointia lisätään tukemalla lasten ja nuorten kasvamista fyysisesti, psyykkisesti ja sosiaalisesti terveiksi aikuisiksi.

Neuvoloiden ja koulu- ja opiskelijaterveydenhuollon toimintaa on kuvattu jo edellä sivuilla 8 ja 12.

Erikoissairaanhoidon palvelut tuottaa kunnalle Pirkanmaan sairaanhoitopiiri. Lempäälä kuuluu eteläiseen osavastuualueeseen, sairaaloina Valkeakoski ja Kaivanto. Erytistason ja keskus-sairaalatason palvelut kuntalaiset saavat TAYS:sta, joka tuottaa lempääläisille pääosan kaikista erikoissairaanhoidon palveluista.

Lisäksi kunta hankkii palveluita ostopalveluina eri yksityisiltä palveluiden tuottajilta, Pirkanmaan hoitokodista ja Reumasätiön sairaalasta.

Hammashoitoa tarjotaan Lempäälän, Kuljun ja Hakkarin hammashoitoloissa. Kouluikäiset käyvät omaa asuinpaikkaansa lähinnä sijaitsevassa hoitolassa. Oikomishoito on keskitetty Kuljun hammashoitolaan. Alle 18-vuotiaat lapset ja nuoret kutsutaan ½- 1½ vuoden välein suun terveyden tarkastukseen. Tarkastuksen tekee suuhygienisti tai tarpeen mukaan hammaslääkäri.

Alle 18-vuotiailta ei peritä maksuja.

Puheterapian palveluja antava kunnan puheterapeutti työskentelee perheneuvolan tiimissä perhetyön yksikössä.

Puheterapeutin vastuualueena ovat pääasiassa alle kouluikäiset lapset ja osittain kouluikäiset lapset. Puheterapeuttinen arvio, tutkimukset ja hoitosuunnitelma tehdään kunnassa, kuntoutuksessa käytetään lisänä myös ostopalveluita.

Fysioterapian yksikkö suorittaa yhteistyössä neuvolan ja kouluterveydenhuollon kanssa lasten ryhtitarkastukset. Fysioterapeutit antavat ohjantaa pysyvien ryhtimuutosten ehkäisemiseksi. Lisäksi pienten lasten motorinen ohjanta on fysioterapian vastuulla. Tarkastusten jälkeinen fysioterapian seuranta jatkuu tarvittaessa useita vuosia.

Päihdetyössä terveyskeskuksessa toimii yksi päihdetyöntekijä, jonka tehtävät painottuvat hoidon ja lääkityksen suunnitteluun ja seurantaan. Myös perhetyön yksikössä toimii yksi päihdetyöntekijä, jonka toimintamuotoina ovat keskustelu, tavoitteellisen toiminnan ja kuntoutuksen suunnittelu, palveluohjaus ja verkostoyhteistyö.

Kouluterveyskyselyn mukaan vähintään kahta päihdettä (tupakka ja alkoholi) käyttää viikoittain 13 % yläkoululaisista ja 6 % lukiolaisista. Kerran kuukaudessa tosihumalaan juo 18 % yläkoululaisista ja 12 % lukiolaisista. Laittomien huumeiden kokeilu on kyselyn mukaan vähentynyt vuodesta 2003, jolloin se oli 9 %, 2005 kokeilusta kertoi 4 % sekä peruskoulun että lukiolaisten vastausten mukaan. Asenteet huumeisiin ovat kuitenkin neutraalit tai myönteiset.

Terveyskeskuksessa aloitettiin vuonna 2004 ensimmäiset huumevieroitus- ja korvaushoidot.

Ehkäisevän päihdetyön toteuttaminen tapahtuu Pilvi-ryhmän toimesta. Työhön on tullut suunnitelmallisuutta v. 2004 laaditun toimenpideohjelman myötä. Ohjelman toimenpiteet ja vuosittaiset tapahtumat muodostavat pysyvän rungon yhteistyölle ja ehkäisevään päihdetyöhön liittyvään valistustoimintaan.

Vuonna 2004 hammashoidossa kirjattiin 8.819 alle 18-vuotiaiden käyntiä.

Lempäälä-Vesilahden alueella v. 2005 152 lasta käytti puheterapeutin palveluja.

Lasten avohoitokäyntejä lastentaudeilla ja lastenpsykiatriassa on ollut vuonna 2005 yhteensä 1 152.

## LASTEN JA NUORTEN MIELENTERVEYS- PALVELUT LIITTYVÄT MONEEN TOIMIJAAN

Lasten mielenterveystyössä perhekeskeisyydellä, palvelujen viemisellä lasten ja perheiden lähelle, varhaisella tunnistamisella ja puuttumisella sekä erityisiin riskiryhmiin kohdentuvalla työllä on keskeinen merkitys. Terveyskeskuspsykologin työn painopiste on äitiys- ja lastenneuvolatyössä.

Päivähoidossa tehdään merkittävää ehkäisevää mielenterveystyötä. Toiminnassa korostuvat moniammatillinen verkostotyö ja henkilöstön kouluttaminen mielenterveyteen liittyvään asiantuntemukseen, ongelmatilanteiden huomaamiseen ja kohtaamiseen.

Oppilashuoltotyöryhmillä on lasten ja nuorten mielenterveystyössä tärkeä merkitys. Palvelut tavoittavat koko ikäluokan ja oppilaiden ongelmiin on mahdollista tarttua varhaisessa vaiheessa pienillä toimenpiteillä oppilaiden luonnollisessa toimintaympäristössä. Koulupsykologit, koulukuraattorit ja terveydenhoitajat ovat keskeisiä työntekijöitä.

Perhetyön yksikkö tekee mielenterveystyötä sekä ennaltaehkäisevästi että korjaavasti. Psykkisesti oireilevan lapsen tai nuoren hoidon tarpeen arviointi/hoito tehdään perheneuvolassa. Perheneuvolan tiimiin kuuluu kaksi psykologia, sosiaalityöntekijä ja puheterapeutti. Kunnassa työskentelevät osa-aikaiset lapsi- ja nuorisopsykiatrit (ostopalveluna). Toiminta palvelee alle 18-vuotiaita lapsia ja heidän perheitään. Yhteistyö lastensuojelun, oppilashuollon ja terveyskeskuksen kanssa on myös tärkeää.

Tarvittaessa perheitä, lapsia ja nuoria ohjataan TAYS:n erikoissairaanhoidon.

Myös nuorisopalvelut, seurakunta ja eri järjestöt osallistuvat ennaltaehkäisevään mielenterveystyöhön.

## VAMMAISPALVELUIDEN TUKIMUODOT TUOVAT YHDENVERTAISUUTTA

Vammaisten palvelujen kysyntä kasvaa tasaisesti. Erityisesti nuoret vammaiset tarvitsevat ja käyttävät aktiivisesti eri palveluja kuten kuljetus-, avustaja- ja asumispalveluja.

Henkilökohtaisilla avustajilla turvataan kotona asumista ja ehkäistään pysyvää laitoshoidoa. Avustaja-, kuljetus- sekä tulkkipalvelu mahdollistavat myös nuorten vaikeasti vammaisten opiskelun ja työkokeilut.

Eryityspalveluita tuotetaan omana palveluna sekä ostopalveluina sairaanhoitopiiriltä, erityishuoltopiiriltä ja yksityisiltä palveluntuottajilta. Sairaanhoitopiirin tuottaa osan apuvälinepalveluista mm. sähköpyörätuolit ja kuulokojeet, lisäksi myös kuntoutuspalveluita. Eryityshuoltopiiriltä ostetaan kehitysvammaisten avo- ja laitoshoidon palveluita siltä osin kuin niitä ei omana toimintana pystytä järjestämään.

Asumispalveluissa tärkeää on löytää nuorille heidän itsenäistymistään tukevia asumismuotoja. Itsenäistymistä ja oman elämän hallintaa opetellaan erilaisilla valmennuskursseilla. Vaikeastikin vammainen pystyy asumaan ns. normaalissa asunnossa, kunhan asunto on esteetön ja tukitoimia on riittävästi. Asunnonmuutostöillä ja esteettömän ympäristön suunnittelulla voidaan yhdenvertainen asuminen mahdollistaa.

Vammaispalvelu hoitaa kehitysvammaisten erityishoitoa vaativien lasten ja nuorten iltapäivähoidon. Nuorille eläkkeellä oleville vammaisille järjestetään kuntouttavaa työtoimintaa eri muodoissa. Työtoiminnalla turvataan myös toimeentuloa maksamalla työtoiminnasta ns. ahkeruusrahaa. Eryityisliikuntaa ja muuta harrastustoimintaa tuetaan, kuten ratsastusta, uintia sekä erilaisia kursseja.

Toiminta perustuu pääosin vammaispalvelulakiin, mutta myös lakiin kehitysvammahuollosta sekä sosiaalihuoltolakiin. Lempäälässä palveluja käyttää noin 100 lasta ja nuorta.

Vammaisneuvosto toimii Lempäälän kunnan vammaisten henkilöiden, heidän omaistensa, vammaisjärjestöjen, viranomaisten ja muiden vammaisneuvostojen yhteistyöelimenä. Vammaisneuvosto vaikuttaa ja antaa lausuntoja yleisistä vammaisten elämään vaikuttavista asioista esim. esteetön ympäristö, rakentaminen ja palvelut.

## SOSIAALI- JA PERHETYÖ VAHVISTAA PERHEIDEN VOIMAVAROJA

Lempäälässä perheiden sosiaalityöstä, perhetyöstä ja perheneuvolapalveluista vastaa perhetyön yksikkö. Perhetyön yksikkö kuuluu sosiaali- ja terveystoimeen, jonka tehtävänä on huolehtia heikompiosaisista kuntalaisista. Perhetyön yksikkö auttaa yksilöitä ja perheitä heidän sosiaalisissa, psyykkisissä ja taloudellisissa ongelmissaan järjestämällä erilaisia tukitoimia, toimintaa ja siihen aktivointia ja terapiaa. Yksikön tehtäviin kuuluu myös yhteiskunnallinen vaikuttaminen eri toiminnoissa syrjäytymisen ehkäisemiseen ja lievittämiseen.

Perhetyön yksikön palveluita käyttävät lempääläiset perheet, joilla on jollain tai usealla elämän alueella lyhyt- tai pidempiaikaista pulmaa. Perheillä voi olla vaikeuksia taloudessa, päihteiden käytössä, kasvatusta tai parisuhdeasioissa. Monilla on myös mielenterveydellisiä ongelmia.

Sosiaalityö jakaantuu aikuissosiaali- ja toimeentulotukityöhön, lastensuojelun sosiaalityöhön sekä päihdesosiaalityöhön. Maahanmuuttajien tarvitsemat sosiaalityön palvelut hoidetaan myös perhetyön yksiköstä. Lapsiperheiden perheoikeudelliset sopimukset (isyys-, lapsen huolto- ja tapausoikeus- ja elatussopimukset) kuuluvat myös perhetyön yksikön tehtäviin. Kaikessa sosiaali- ja perhetyössä tarkoituksena on perheiden ja yksilöiden omatoimisuuden edistäminen. Tavoitteena on perheiden voimavarojen löytäminen ja niiden vahvistaminen.

Aikuissosiaalityössä tämä tarkoittaa asiakkaan näkyvien ongelmien taakse katsomista ja esimerkiksi pureutumista työllistymisen esteiden poistamiseen. Tavoitteena voi olla myös asiakkaan tilanteen heikkenemisen pysäyttäminen.

Lastensuojelun sosiaalityö jakaantuu alkuarviointivaiheeseen, suunnitelmalliseen avohuollon muutostyöhön, mahdolliseen sijaishuoltoon ja sen jälkeiseen jälkihuoltoon. Suurin osa lastensuojelun asiakkaista (90%) on arviointivaiheen ja suunnitelmallisen avohuoltotyön asiakkaita. Lastensuojelun sosiaalityöhön liittyy kiinteästi myös perhetyö, Perhetyö on kullekin perheelle räätälöityä käytännönläheistä työtä, jota tehdään joko perheiden kotona tai Perheverstaalla.

Perheverstaas on lapsiperheiden kotipalvelun ja perhetyön toimitila, joka sijaitsee fyysisesti Monitoimikeskuksessa. Perheverstaalla on kaikille lempääläisille lapsiperheille suunnattuja palveluita, kuten erilaisia teemapäiviä ja tempauksia. Siellä on myös kunnan eteläpään perhetupa (avoin päiväkotitoiminta), jossa kotona oleville perheille tarjotaan mm. mahdollisuutta vertaisryhmätoimintaan ja kevyempään päivähoitoon. Perheverstaalla on myös eri asiakasryhmille tarjottavia ryhmämuotoisia aktiviteetteja ja yksilöllisesti räätälöityjä työmuotoja.

Perheneuvolassa autetaan perheitä, jos jokin lapsen/nuoren kehityksessä tai käyttäytymisessä huolestuttaa, vanhempi haluaa tukea kasvatustilanteissa tai parisuhteessa on vaikeuksia. Perheneuvolassa työskentelee sosiaalityöntekijä, kaksi psykologiaa ja puheterapeutti. Lasten- ja nuorisopsykiatrian palvelut on myös käytettävissä.

Perhetyön yksikkö ei toimi yksin vaan on positiiivisessa riippuvuussuhteessa toisiin kunnan toimijoihin. Yhteistyötä onkin aktiivisesti ja pitkäjänteisesti kehitetty. Perhetyön yksikön tehtävänä on tukea perustasolla työskenteleviä työntekijöitä ja tulla työskentelemään heidän rinnalleen tarvittaessa. Tärkeä osa työtä on erilaiset yhteistyökuviot toisten toimijoiden kanssa, kuten esimerkiksi lapsiperheteriimit, yhteistyö oppilashuollon erityishenkilöstön kanssa sekä nuorten mielenterveys-, koulutus- ja työllisyysasioissa.

Lastensuojelun asiakkaita on 203 (joista 25 sijaishuollossa).

Toimeentulotukitalouksia kaikkiaan 560, joista lapsiperheitä n. 140.

Perheneuvolan asiakkaita 394 (joista vesilahtelaisia 77).

Perheoikeudellisia sopimuksia 331 (isyys-, huoltajuus- ja elatussopimuksia)  
(sosiaalipalveluiden tilastotietoja vuodelta 2006)

## AAMU- JA ILTAPÄIVÄTOIMINTA LAPSEN TURVALLISTA VAPAA-AIKAA

Lempäälässä järjestetään maksullista aamu- ja iltapäivätoimintaa 1.-2.-luokkalaisille lapsille ja kaikkien erityisluokkien oppilaille.

Toiminta on lapsen turvallista ja mielekästä vapaa-aikaa ennen ja jälkeen koulupäivän aamusta klo 7.00 iltapäivään klo 17.00 saakka.

Aamu- ja iltapäivätoiminnan yleisenä tavoitteena on tukea lapsen kokonaisvaltaista hyvinvointia ja luoda perusta hyvälle kasvulle. Tavoitteena on myös vähentää lasten yksinoloa elämäntilanteessa, jossa vanhemmat ovat työssä ja lapsen koulupäivä on lyhyt. Aamu- ja iltapäivätoiminta tarjoaa lapsille monipuoliset mahdollisuudet osallistua ohjattuun ja virkistävään toimintaan mutta myös mahdollistaa levon rauhallisessa ympäristössä, ammattitaitoisen ja tehtävään soveltuvan henkilön valvonnassa.

Aamutoiminnassa on tarjolla tila ja valvova aikuinen koulupäivän alkamista edeltävään välituntiin asti. Toiminta on pääasiassa omatoimista lukemista, pelaamista ja leikkimistä.

Iltapäivätoiminta muodostaa kokonaisuuden, joka tarjoaa erilaisia virikkeitä, sosiaalista vuorovaikutusta sekä mahdollisuuden omaan toimintaan. Ulkoilu ja liikkuminen ovat oleellinen osa päivittäistä iltapäivätoimintaa. Toiminnan yksityiskohtaisemmat sisällöt suunnitellaan yksiköittäin.



Osan iltapäivästä muodostaa harrastuskerhotoiminta. Harrastuskerhot tarjoavat lukuvuoden aikana kokonaisuuden, joka sisältää monipuolista, vaihtuvaa toimintaa kuten liikuntaa, askartelua, musiikkia, ilmaisutaitoa jne.

Laadukas aamu- ja iltapäivätoiminta perustuu sujuvaan yhteistyöhön ja tiedonkulkuun kodin, koulun sekä aamu- ja iltapäivätoiminnan välillä. Tärkeitä yhteistyökumppaneita ovat seurakunta ja päivähoitopalvelut.

Perheille suunnatun arviointikyselyn perusteella aamu- ja iltapäivätoimintaan ollaan hyvin tyytyväisiä. Perheet kokevat, että voivat turvallisin mielin jättää lapsensa toimintaan ja lapset viihtyvät hyvin.

Aamu- ja iltapäivätoimintaan osallistuu keskimäärin 280 lasta (noin 55 % 1.-luokkalaisista ja 45 % 2.-luokkalaisista).

Toimintaa järjestetään kaikilla Lempäälän kunnan kouluilla.

Kunnalle aamu- ja iltapäivätoiminnan järjestäminen on vapaaehtoista. Toimintaa säätelee perusopetuslaki.

## KULTTUURI- JA VAPAA- AIKAPALVELUISSA MONIPUOLISIA TOIMINTAMAHDOLLISUUKSIA

Kirjasto tarjoaa asiakkailleen perinteisen painetun aineiston kokoelman ja uuden aineiston kokoelman.

Painettu aineisto (kirjat, lehdet) tukee lukuharrastusta ja tarjoaa lapsille ja nuorille elämyksiä ja virkistystä mutta toimii myös opiskelun ja tietopalvelun välineenä. Kirjaston uusi aineisto (musiikki- ja muut äänitteet, videot, cd-romit, tietoverkot) edistää uusien lukutaitojen, tiedonhankintataitojen ja tiedonhallintataitojen omaksumista. Nykymaailmassa ei enää riitä pelkkä tiedonhaku, tarvitaan myös kykyä kysellä ja kyseenalaistaa eli tietoa pitää osata arvioida ja arvottaa.

Pääkirjasto on ns. täyden palvelun kirjasto ja se palvelee kaikkia kuntalaisia. Kuljun kirjaston asiakkaat ovat suurelta osin lapsia ja kouluikäisiä johtuen kirjaston sijainnista Kuljun koulun yhteydessä. Sääksjärven kirjastolla on pitkät perinteet kirjaston ja läheisen Sääksjärven koulun yhteistyössä. Kirjastoautolla on koulupysäkki kahdeksalla koululla ja lisäksi päiväkodeilla.

Kirjasto haluaa omalta osaltaan olla rakentamassa kantavia siltoja lasten ja nuorten tulevaisuuteen ja on valinnut lasten ja nuorten kirjastotoiminnan kehittämisen yhdeksi painopisteeksi suunnitelmakaudella 2007-2009.

Toteutus aloitettiin lisäämällä lasten ja nuorten kirjahanointia. Sääksjärvelle tehtiin syksyn 2006 aikana Taikapolku kirjamaahan ja vuonna 2007 Walle opettaa eli aloitetaan kirjastonkäytönopetus 1-2 kyläkoululla Valkeakosken ja Lempäälän yhteisellä kirjastoautolla.

Kunnan kulttuuripalveluiden tavoitteena on, että kaikilla lapsilla ja nuorilla on mahdollisuus kulttuurikokemuksiin ja luomiseen. Toiminnassa järjestetään ja avustetaan toimintaa (tapahtumia, juhlia, näyttelyitä), joka tukee perheitä kulttuurikasvattajina ja kulttuurisen perustan luojina. Kulttuuripalvelut on aktiivisesti mukana Pirkkaset -lastenkulttuuriverkostossa, joka tarjoaa lastenkulttuuriviikoilla pirkanmaalaista lastenkulttuuria, näyttelyitä, teatteria, konsertteja, lastenlaulujen yhteislaulua, elokuvia, nukke-teatteria, tanssia ym. Pirkkaset-verkoston jäsenenä tiedotetaan kulttuuritarjonnasta päiväkodeille ja kouluille sekä tuodaan näille Pirkkaset kulttuuripaketteja, esimerkiksi toiminnalliset satuarkut.

Kulttuuritilaisuuksia tarjotaan lapsille ja nuorille yhdessä päiväkotien ja koulujen kanssa (esim. nukketeatteria ja konsertteja). Myös kotiseutukasvatuksessa ollaan mukana. Kulttuuripalvelut järjestää lapsille ja nuorille esiintymismahdollisuuksia juhlissa ja tapahtumissa ja tukee taloudellisesti nuorten omaa kulttuurituotantoa.

Taiteen perusopetus on lakisääteistä, tavoitteellisesti tasolta toiselle etenevää ensisijaisesti lapsille ja nuorille järjestettävää eri taiteenalojen opetusta. Lempäälän kunta tukee musiikin, tanssin, kuvataiteen ja käsityön taiteen perusopetusta. Lisäksi Lempäälässä annetaan posliinmaalauksen opetusta ja piano-opetusta.

Lempäälän kunnassa sijaitseva lasten kulttuurikeskus Pii Poo tarjoaa yhteistyössä kunnan kanssa korkeatasoisia, oivaltavia ja innostavia kulttuuri- ja toimintapalveluja varhaiskasvatus- ja kouluikäisille ottaen huomioon myös erityislasten tarpeet. Yhteistyötä varten on nimetty lastenkulttuurityöryhmä, jossa on edustajia kunnan eri sektoreilta ja Pii Poosta. Kulttuurikeskusta ylläpitää voittoa tavoittelematon Lasten ja nuorten kulttuurikeskus Pii Poon kannatusyhdistys ry.

Kirjastossa on kaikkiaan 108.000 kirjaa, 6.500 äänitettä, 2.000 videota, 550 dvd-levyä ja 480 cd-romia. Vuonna 2006 lasten- ja nuortenosastoilta lainattiin 114.090 kirjaa, näistä kaunokirjallisuutta 104.993 ja tietokirjoja 9.097.

Taiteen perusopetuksessa mukana n. 800 lasta ja nuorta.

Lempäälä-opiston opetus on suunnattu pääosin aikuisille. Lempääläisistä opiskelijoista on kuitenkin 9 % (293) alle 16-vuotiaita. Opiston yhtenä keskeisimmistä tavoitteista on vuosia ollut perheiden tukeminen yhteistyössä vapaaehtoisten ja kunnallisten toimijoiden kanssa. Vuositaitin on järjestetty perheisiin ja kasvatukseen liittyvä luentosarja. Opisto järjestää lisäksi lasten ja vanhempien yhteisiä kursseja., esim. liikunta ja kädentaidot.

Osa opiston kursseista on suunnattu lapsille ja nuorille. Suosittuja ovat olleet esimerkiksi liikunta- ja sanataidekurssit. Monet nuoret ovat mukana opiston perustarjonnassa, samoilla kursseilla aikuisväestön kanssa, mikä luo oivallisen mahdollisuuden eri-ikäisten tasavertaiseen kohtaamiseen. Lempäälä-opiston keskeinen toimintaperiaate on kuntalaisten kuuleminen kurssiehdotusten tekemisessä ja opistotyön kehittämisessä. Nuorten kurssitoiveita on toteutettu, esimerkiksi Japanin kulttuurin kurssi kevätlukukaudella 2006.

Liikuntapalvelut edistää toiminnallaan väestön hyvinvointia ja terveyttä ja tukee lasten ja nuorten kasvua ja kehitystä liikunnan alueella. Lempäälässä on tarjolla monipuoliset virkistys- urheilu- ja ulkoilumahdollisuudet, joita yritysten ja yhteisöjen palvelut täydentävät.

Toimintaedellytysten luominen urheiluseurojen toiminnalle sekä kuntalaisten omaehtoiselle liikunnalle on keskeinen osa toimintaa. Urheiluseuroja tuetaan avustuksin ja edullisin sisäliikuntatiloin. Vuonna 2006 liikunta-avustuksia haki 17 hakijaa. Urheiluseurojen toiminnassa on runsaasti mukana lapsia ja nuoria.

Liikuntapaikkojen ylläpito ja rakentaminen antaa mahdollisuuksia liikuntatarjonnan sisällön kehittämiseen. Marjamäen alueen suuret liikuntahankkeet (mm. uimahalli) laajentavat merkittävästi liikuntatariontaa.

Liikuntapalvelut järjestää lapsille kesäisin uimaopetusta uimarannoilla ja koululaisten ohjattua kesäliikuntaa kylien kentillä. Kunnanmestaruuskilpailuja järjestetään lukuisissa eri lajeissa. Eri-tyisliikunnan toiminnassa on ryhmiä myös lapsille ja nuorille.

Nuorisopalveluiden tarkoituksena on tukea nuoria hallitsemaan omaa elämäänsä. Tehtävänä on tarjota monipuolista toimintaa lapsille ja nuorille, ehkäistä syrjäytymistä ja vaikuttaa nuorten osallistumiseen. Hyvin tehdyllä nuorisotyöllä on pystytty vastaamaan haasteisiin ja toimimaan nuoria kiinnostavalla tavalla.

Toiminnassa mukana olevia teemoja: päihteettömät tapahtumat, nuorille monipuoliset palvelut ja harrastusmahdollisuudet, siirtymävaiheisiin ja ongelmallisiin elämäntilanteisiin kiinnitetään huomiota sekä nuorten osallisuus näkyy toiminnassa. Nuorisopalveluiden toimintoja kehitetään yhteistyössä eri toimijoiden, nuorten, perheiden, koulujen ja yhdistysten kanssa

Toiminta painottuu yläasteikäisiin ja sitä vanhempiin nuoriin. Nuorisotyötä tehdään monimuotoisesti: nuorisotalotoiminta yhtenä toiminnan kulmakivenä. Erytisnuorisotyö painottuu pienryhmiin sekä työhön yksittäisten nuorten parissa. Moniammatillinen yhteistyö on laajentunut merkittävästi erityisesti opiskelun nivelvaiheissa tehtävässä työssä (siirtyminen ala-asteelta yläasteelle, perusopetuksen ja toisen asteen koulutuksen nivelvaihe).

Nuorten osallisuus näkyy erityisesti Nuorisokahvila Enterin toiminnassa. Nuorisovaltuusto- ja oppilaskuntatoimintaa kehitetään aktiivisella otteella yhteistyössä koulujen kanssa.

Nuorisopalvelut tukee myös paikallista nuorisotoimintaa. Vuonna 2006 avustusta sai kaikkiaan 14 nuorisoyhdistystä.

Lempäälä-opiston opiskelijoista lapsia ja nuoria on lähes 300.

Urheiluseurat järjestävät vuodessa runsaat 8 000 tapahtumaa, tilaisuutta ja harjoituskertaa.

Nuorisoyhdistysten toiminnassa mukana n. 900 lasta ja nuorta.

## LAPSET OSALLISTUVAT INNOKKAASTI HARRASTUKSIIN

Urheiluseuroilla on merkittävä osa lasten harrastustoiminnassa. Lempääläisten urheiluseurojen jäsenistössä on mukana noin 1.900 lasta ja nuorta. Suosituimpia lajeja ovat jalkapallo, voimistelu, jääkiekko, yleisurheilu ja salibandy. Liikuntaa harrastetaan myös omatoimisesti kavereiden kanssa.

Nuorisoyhdistysten toimintamuodot vaihtelevat partiotoiminnasta kokkikerhoon, joten toiminnan kirjo on laaja. Yhdistysten toiminnassa on mukana 900 lasta ja nuorta.

Nuorisopalvelut tarjoavat nuorisotiloilla erilaisia harrastus- ja toimintamahdollisuuksia. Toiminta painottuu yläasteikäisiin nuoriin. Vuositasolla tavoitetaan tavalla tai toisella lähes kaikki 13 – 17 –vuotiaat mm. erilaisin tapahtumin ja tilaisuuksin, suurimpana tapahtumana on Selvä Perjantai. Säännölliseen toimintaan osallistuu nuorisotaloilla n. 200 nuorta.

Koulujen opettajat pitävät kerhotoimintaa vuosittain myönnettävien tuntikiintiöiden ja kiinnostuksen mukaan. Lisäksi kouluilla toimii erilaisten järjestöjen ja muiden vapaaehtoisten pitämiä kerhoja.

Lempääläiset nuoret käyttävät myös Tampereelta löytyviä harrastus- ja toimintamahdollisuuksia ja tapahtumapalveluja.

Myös taiteen perusopetuksen, koululaisten aamu- ja iltapäivätoiminnan ja Lempäälän seurakunnan kautta tarjotaan harrastustoimintaa (esitely laajemmin toisaalla tässä ohjelmassa).



## LASTEN JA NUORTEN OSALLISTUMINEN UUDELLA TAVALLA ESIIN

Lempäälän nuorisovaltuusto on ollut aktiivisesti ideoimassa nuorten vaikuttamiseen liittyvää toimintaa vuodesta 2000 lähtien. Erilaiset tapahtumat ja tilaisuudet ovat olleet keskeinen osa nuorisovaltuuston toimintaa. Perustettaessa Nuorisokahvila Enteriä nuorisovaltuustolla oli valmistelussa keskeinen rooli. Toiminnallisuuden rinnalla puhutaan myös muusta vaikuttamisesta ja siitä, miten nuorten mielipiteet saadaan esille ja miten ne pystytään vakuuttavasti välittämään eteenpäin.

1.3.2006 voimaan tulleen uuden nuorisolain mukaan nuorille tulee varata mahdollisuuksia osallistua nuorisotyötä ja -politiikkaa koskevien asioiden käsittelyyn. Lisäksi nuoria on kuultava heitä koskevissa asioissa. Nuorisolain ikämäärittelyn mukaisesti osallistuminen ja kuuleminen tarkoittaa myös lapsia.

Lempäälässä on toimittu aiheen ympärillä aikaisemminkin, hankkeita on parhailaan menossa parikin kappaletta. Jo loppusuoralle kääntyvässä Nuorisopolitiikan ketjukolari – Nupon keko – hankkeessa ja viime syksynä alkaneessa Osallistuva oppilas – yhteisöllinen koulu – hankkeessa työskennellään sen eteen, että lasten ja nuorten osallisuus nousee uudella tavalla esiin.

Keskeisenä tehtävänä on kehittää Lempäälän lasten ja nuorten vaikuttajajärjestelmää. Visiona on, että nuorisovaltuusto ja oppilaskuntien hallitukset toimivat yhteistyössä. Samassa yhteydessä selvitetään, mihin asioihin nuorten on mahdollista vaikuttaa (ja mihin asioihin nuoret haluavat vaikuttaa). Alakoulujen oppilaskuntatoiminta on aloitettu, mutta tämä työ on vielä alkuvaiheissaan.

Lopputuloksena lapsilla ja nuorilla on vaikuttamiseen luontevat väylät ja mahdollisuuksia myös käytetään.

## NUORISOTYÖTTÖMYYS KÄÄNTYNYT SELVÄÄN LASKUUN

Nuorisotyöttömyys on kohentunut työvoiman kysynnän kasvun ansiosta sekä avointen työpaikkojen lisääntymisellä. Usein kuitenkin nuorten työpaikat ovat määräaikaista.

Nuorisotyöttömyyden laskuun on vaikuttanut myös 1.1.2005 voimaan tullut nuorten yhteiskuntatakuu. Nuorten yhteiskuntatakuun mukaisesti työvoimatoimisto tarjoaa työnhakijana oleville nuorille aktiivivaihtoehtoja viimeistään työttömyyden kestänyt kolme kuukautta.

Lempäälän työvoimatoimiston alueen oppilaitoksista valmistuu vuosittain yli 300 peruskoulun päättävää nuorta ja lukiosta yli 100 sekä ammatillisesta oppilaitoksesta alle 100.

Nuorten koulutustakuu on toteutunut peruskoulun päättäneillä hyvin; käytännössä kaikki hakeutuvat jatko-opintoihin. Kesän mittaan ilman opiskelupaikkaa jääneille on yleensä löytynyt jatko-opiskelupaikka.

Lukion jälkeen opiskelijat ovat löytäneet hyvin jatkosuunnitelman, osa pääsee opiskelemaan, osa menee armeijaan ja välivuodelle on löytynyt hyvin työ- tai harjoittelumahdollisuus. Työttömänä ei juurikaan ole lukion päättäneitä nuoria.

Työministeriön tilaston mukaan Lempäälän työvoimatoimistossa helmikuun lopussa työttömiä työnhakijoita (alle 25v tilasto sisältää kaikki nuoret työttömät työnhakijat, kotikunta Lempäälä) oli seuraavasti:

	2003		2004		2005		2006	
	Alle 20v	Alle 25v	Alle 20	Alle 25v	Alle 20v	Alle 25v	Alle 20v	Alle 25v
Lempäälä	24	90	15	73	9	68	10	58

Lempäälässä sijaitsevasta Pirkanmaan Taitokeskuksen kulttuurialan yksiköstä valmistuneista vain pieni osa on kotoisin Lempäälän tai Vesilahden kunnista. Valmistuneet ovat sijoittuneet hyvin erilaisiin työtehtäviin ja jatkokoulutukseen.

Lempäälän kunnassa asuvien peruskoulua päättäneiden nuorten tilannetta seurataan Nupon keko-projektin kautta ja vuosittain joitakin nuoria ilmoitetaan myös työvoimatoimistoon. Koulutuksen ulkopuolelle jääneet nuoret on tavoitettu hyvin.

Nuorten ryhmässä on parikymmentä syrjäytymisvaarassa olevaa nuorta. Tähän ryhmään kuuluville nuorille on usein kasaantunut erilaisia ongelmia esim. päihteiden käyttöä, mielenterveysongelmia, heikkoa koulumenestystä, opiskelumotiivaation puutetta ja myös työnhaku katkeilee. Näitä nuoria pyritään auttamaan eri hallinnonalojen välisellä yhteistyöllä. Räätelöityä, ohjattua harjoittelumahdollisuutta vaikeammin työllistyneille nuorille on tarjonnut Lempäälän Monitoimikeskus. Lempäälän ja Vesilahden kunnat ovat tarjonneet hyvin harjoittelumahdollisuuksia ja niitä on löytynyt myös avoimilta työmarkkinoilta.

Lähde: Nuorten koulutus- ja yhteiskuntatakuun ohjausyhteistyön toimintasuunnitelma Lempäälän työvoimatoimiston alueella 2006-2007

Lempäälän työvoimatoimisto

Nuorten yhteiskuntatakuun toimeenpano edellyttää eri tahojen yhteistyötä.

Lempäälään on perustettu nuorten asioihin keskittyvä Nuorten Tiimi. Tiimin kohderyhmänä ovat työvoimatoimistossa ja sosiaalitoimistossa asiakkaina olevat alle 25-vuotiaat nuoret, joilla on vaikeuksia sijoittua koulutus- ja työpaikkoihin. Nuorten tiimiin osallistuu edustajia työvoimatoimistosta, sosiaalitoimistosta, päihdetyöstä, Monitoimikeskuksesta ja Nupon Keko-projektista. Tiimiä vetää työvoimatoimisto.

### MONITOIMIKESKUKSELTA TUKEA VAIKEAMMIN TYÖLLISTYVILLE NUORILLE

Monitoimikeskus järjestää työllistämis-, työharjoittelu ja työkokeilupaiikkoja, koulutusta ja kuntouttavaa työtoimintaa. Monitoimikeskukseen ohjautuvana asiakasryhmänä ovat mm. vailla ammatillista koulutusta olevat nuoret sekä moniongelmaiset työttömät. Heidät ohjataan vertasosastoille, joissa kuntouttava työtoiminta, työharjoittelu, työkokeilu ja työllistäminen toteutetaan. Monitoimikeskuksen kuntoutus- ja työkokeilupaiikkoja voidaan tarjota myös kunnan ulkopuolelle korvausta vastaan. Monitoimikeskus toimii myös työnantajan roolissa yhdyskuntapalvelua suorittaville rikoksen tekijöille.

Nuorten työttömien ryhmässä on opiskelupaikkaansa odottavien- tai II-asteen opintojen jälkeistä työpaikkaa odottavien ohella kymmeniä nuoria, joilla on monia ongelmia (mm. ongelmallista päihteidenkäyttöä), että he tarvitsevat pitkäaikaisia tukitoimenpiteitä kuntoutuakseen työtai opiskelukykyisiksi. Kaikki eivät ole edes työvoiman kirjoissa työttöminä työnhakijoina. Tällaisia nuoria asiakkaita ovat mm. opiskelun ja työn suhteen tavoitetta vailla olevat nuoret sekä rehellistä työntekoa karttelevat nuoret, joilla on tavoitteena elää erilaisten tukien avulla tai olla jopa mukana rikollisessa toiminnassa. Lempäälän nuorista näitä on vain pieni osa, mutta he ovat katukuvassa ja sosiaali- ja terveystalvelujen kulluttajina näkyvä ja kustannuksia aiheuttava ryhmä.

Startti -vaihe on moniongelmaisten nuorten sisäänottovaihe työpajatoimintoihin. Näihin palveluihin tulevia asiakkaita voidaan ohjata edelleen monitoimikeskuksen jo vakiintuneisiin "verstaipalveluihin" ja toisaalta niiden avulla saadaan tukea asiakkaiden selviytymistä verstaipalvelu- / oppimistehtävissä.

### AMMATILLISET JATKO-OPINTOPAIKAT HAETTAVA LEMPÄÄLÄN ULKOPUOLELTA

Hyvät koulutusmahdollisuudet ovat nuorten aikuisten tärkeä hyvinvoinnin osa-alue. Nuorten ohjaaminen jatko-opintoihin on keskeistä sekä tulevan työllistymisen että aktiivisena yhteiskunnan jäsenenä toimimisen kannalta.

Vuonna 2006 Lempäälässä peruskoulun päättäneistä ikäluokasta (265 oppilasta) 94% sai yhteishaussa toisen asteen jatko-opiskelupaikan. Lempäälän lukio, Tampereen, Valkeakosken ja Kangasalan lukiot ja ammatilliset oppilaitokset ovat lempääläisten nuorten pääasiallisia opiskelupaikkoja.

Puolet ikäluokasta (131 oppilasta) aloitti lukio-opiskelut. Lempäälän lukion osuus oli 80 oppilasta. Ammatillukion aloitti 10 opiskelijaa ja ammatillisessa oppilaitoksessa 108 opiskelijaa. 6 % eli 16 oppilasta jäi yhteishaussa ilman toisen asteen jatko-opiskelupaikkaa.

Erytistä huomiota on kiinnitetty niihin nuoriin, jotka eivät ole saaneet toisen asteen koulutuspaikkaa tai eivät ottaneet saamansa opiskelupaikkaan vastaan. Nuorisopoliitiikan ketjukolari - Nupon keko -hankkeen kautta on kehitetty toimintamallia, joka koskee perusopetuksen ja toisen asteen koulutuksen nivelvaiheen ohjausta ja yhteistyötä. Jälkiohjauksen kautta oppilaat sijoittuivat lisäopetukseen, toisen asteen koulutukseen, nuorten työvoimakoulutukseen tai työkokeiluun ja sitä kautta oppisopimuskoulutukseen.

Lempäälän kunnan lisäopetusta toteutetaan nimellä Lempäälän joustava lisäluokka. Lisäopetusta toteutetaan Hakkarin koulun yhteydessä niin sanotulla Perus10:llä. Lisäopetusta on mahdollisuus suorittaa myös työvaltaisena oppimisena Monitoimikeskuksen yhteydessä Työ10:llä.

Yhteistyötä tehdään opetuspalveluiden, nuorisopalveluiden, sosiaalitoimen, Monitoimikeskuksen, työvoimapalveluiden, toisen asteen oppilaitosten, työpaikkojen ja yritysten, seurakunnan ja kotien ym. tarvittavien tahojen kanssa.

Kunnan tarjoamia työllisyyspalveluja ovat työllistäminen (35 henkilötyövuoden varaus vuodelle 2006), kesätöiden tarjoaminen nuorille (75 paikkaa 4 viikoksi vuonna 2006).

Monitoimikeskuksen kautta eri toimenpiteissä on vuonna 2006 ollut 105 henkilöä.

## VÄESTÖNKASVUN JATKUessa KYSYNTÄÄ VUOKRA-ASUNNOILLE RIITTÄÄ

Lempäälän kunnan strategialinjauksissa on keskeistä mahdollisuus monipuoliseen asumiseen. Kunnan toiminta-ajatuksen mukaan Lempäälä on hyvän asumisen ja monipuolisten palvelujen kunta, jossa maaseutu ja kaupunki kohtaavat. Suurin osa väestönkasvusta sijoittuu keskuksiin tai keskustojen läheisyyteen.

Vuonna 2005 Lempäälässä oli 7 342 vakituisesti asuttua asuntoa, joista 75 % oli pientaloja. Asutokunnista 2 509 oli sellaisia, joissa on 0-17 vuotiaita lapsia. Asutokannasta vuokra-asuntoja on 1 393.

Pääosan haettavista vuokra-asunnoista omistaa kunnan vuokrataloyhtiö, Kiinteistö Oy Sirkkavuori. Sirkkavuori tekee myös asukasvalinnat kaikkiin haettaviin kohteisiin lukuun ottamatta eräitä vanhusten asuntoja.

Vuonna 2006 Lempäälästä vuokra-asuntoa haki 598 ruokakuntaa, joista asunnon sai 163 (luvut koskevat vain arava-asutokantaa). Tällä hetkellä nuoria alle 25-vuotiaita asunnonhakijoita on 54 (22.2.2007 tilanne).

Erityisesti nuorille tarkoitettuja asuntoja ovat Mailatien asunnot. Myös muissa vuokrataloissa ja -asunnoissa on erityisesti nuorille tarkoitettuja asuntoja. Asukasvalinnat tehdään monen toimijan kesken. Nuori lähettää hakemuksensa Sirkkavuoren sosiaaliselle isännöitsijälle, joka käsittelee hakemukset ja tapaa hakijat etukäteen. Lopulliset valinnat tehdään yhteisesti Sirkkavuoren toimitusjohtajan ja kunnan sosiaali- ja terveysjohtajan kanssa. Sirkkavuoren toteuttama sosiaalinen isännöinti sisältää myös muuta tukea. Ongelmatilanteissa isännöitsijä ottaa yhteyttä nuoreen ja pyrkii ratkaisemaan tilanteen hänen kanssaan.



## LAPSET JA NUORET OVAT FYYSISEN YMPÄRISTÖN AKTIIVISIA KÄYTTÄJIÄ

Asumiseen, rakentamiseen ja ympäristöön liittyvistä asioista ja palveluista vastaa Lempäälässä pääasiassa tekninen toimi. Tekninen toimi tuottaa ja ylläpitää kuntalaisten ja elinkeinoelämän tarvitsemia teknisiä verkostoja ja toimitiloja, kehittää ihmisen elinympäristöä yhdyskuntarakennetta kestävä kehityksen mukaisin periaattein, huolehtii turvallisuudesta ja tuottaa hyvälaatuista käyttöväettä.

Lapset ja nuoret ovat fyysisen ympäristön aktiivisia käyttäjiä. Näitä asioita on kuitenkin vaikea erottaa joko aikuisten tai lasten ja nuorten asioiksi. Elinympäristö on kaikille yhteinen ja siitä huolehtiminen on kaikkien vastuulla. Esteetön ympäristö takaa kaikille liikkujaryhmille helppopääsyiset ja turvalliset liikkumismahdollisuudet.

Lapsiin ja nuoriin kohdistuvia suunnittelun tasoja voidaan kuitenkin osoittaa. Kaavoituksessa on huomioitava eri väestöryhmien tarpeet. Lasten ja nuorten toimintaympäristön turvallisuuden kannalta liikenneturvallisuuskysymykset ovat keskeisellä sijalla. Palvelujen sijoittuminen (erityisesti päivähoito-, koulu-, terveys-, nuoriso-, kulttuuri- ja sosiaalipalvelut), rakentamisen mittakaava, piha-alueiden ja virkistysalueiden riittävyys ja saavutettavuus ovat suoraan lapsiin ja nuoriin vaikuttavia asioita.

Hyvällä kaavoituksella ja rakentamisella mahdollistetaan erityisesti lapsille turvalliset olosuhteet leikkimiseen ja liikkumiseen lähellä kotia, koulumatkoilla ja harrastuksissa.

## ERITYISTÄ TUKEA TARVITSEVIEN LASTEN JA NUORTEN PALVELUN TARVE KASVAA

Tässä ohjelmassa lasten ja nuorten hyvinvointia on kuvattu palvelujen kautta. Hyvät ja toimivat peruspalvelut ovat myös erityistä tukea vaativien lasten ja nuorten tärkein apu.

Erityistä tukea voidaan tarvita yleisen kehityksen hitauden, keskittymisongelmien, havaitsemisen ongelmien, liikunnallisten ongelmien, puheen ja kielen ongelmien, oppimisvaikeuksien, käyttäytymishäiriöiden, psyykkisten ongelmien ja perheongelmien takia. Myös maahanmuuttajien kieli- ja sopeutumisongelmat vaativat erityistä tukea.

Lasten ja nuorten erityispalveluilla tuetaan ja täydennetään neuvolan, päivähoidon ja koulun peruspalveluja. Työmuotoja ovat mm. neuvonta ja ohjaus, tutkimus, terapia, kuntoutus, konsultaatio- ja asiantuntijatyö sekä henkinen ensiapu.

Mielenterveys- ja lastensuojelupalveluiden tarve on kasvanut. Väestönkasvun vaikutukset näkyvät tässäkin, mutta myös ihmisten tietoisuus avun saamisesta sekä hakeutuminen avun piiriin on lisääntynyt.

Erityisopetusta saavien määrä on myös lisääntynyt. Osittain kasvu johtuu erityisoppilaiden määrittelyn ja tilastoinnin muuttumisesta, mutta taustalla on myös se, että ongelmatkin ovat monimuotoisempia.

Rikollisuustilanteen osalta Lempäälän kunta ei ole millään tilastotiedolla arvioiden ongelma-alueita. Poliisin tietoon tulleista rikoksista syylliseksi epäiltyinä on alle 20-vuotiaita ollut 388 henkilöä. Tapaukset liittyvät lähinnä liikenteeseen, päihteiden käyttöön ja yleiseen omaisuuteen kohdistuviin vahingontekoihin. Pahoinpitelyjäkin on, mutta nämä korostuvat niillä, joilla on jo muitakin ongelmia (ja hyvin useasti ovat poliisin tuttuja jo ennestään). Poliisi on kiinnittänyt huomiota, että alkoholi liittyy lähes aina mukaan tapauksiin.

Maahanmuuttajatyössä korostuu Lempäälään jo aikaisemmin muuttaneiden lasten (toisen sukupolven) parissa tehtävä työ.

## SEURAKUNTA KIINTEÄNÄ OSANA LASTEN JA NUORTEN KASVUA

Lempäälän seurakunnan lapsityö järjestää toimintaa kaikille lapsille ja lapsiperheille. Toiminnan perustana on kristillinen ihmiskäsitys ja arvopohja.

Päiväkerhot on tarkoitettu kaikille 4-6-vuotiaille lapsille. Myös 3-vuotiaille on omat "naperokerhonsa". Myös perhekirkot ja vanhempainillat ovat osa päiväkerhotoimintaa. Kerhot kokoontuvat Lempoissa, Hakkarissa, Nurmella, Säijässä, Kuljussa, Mattilassa ja Sääksjärvellä.

Perhekerho on lasten ja aikuisten yhteinen kohtaamispaikka seurakunnassa. Kerhossa on yhteistä ohjattua toimintaa ja mahdollisuus vapaaseen seurusteluun. Lempäälän ja Sääksjärven seurakuntaloissa järjestetään koululaisten iltapäiväkerho yhteistyössä Lempäälän kunnan kanssa maanantaista perjantaihin klo 12-17.

Varhaisnuorisotyössä tehdään ja touhutaan monenlaista. Kokkailua, rukousta luonnossa liikkumista, leirejä, laulamista, sähköä, Raamattua, kerhoja, ystäviä, kuvaamista, tapahtumia, musiikkia, käsillä tekemistä ym. Toiminta on suunnattu tytöille ja pojille (1.-6. lk).

Lempäälän seurakunnan nuorisotyön tarkoitus on auttaa nuorta uskomaan kolmiyhteiseen Jumalaan. Toivomme, että usko voisi olla luonnollinen osa nuoren elämää. Usko Jumalaan kantaa nuorta kaikissa hänen elämänvaiheissaan. Käytännössä toiminta pitää sisällään raamiksia, nuorteniltoja, leirejä, konsertteja, iltamessuja, peli-iltoja sekä matkoja nuorten kristillisiin tapahtumiin. Suurin osa viikkotoiminnastamme järjestetään HOPE:lla (Hakkarin yrittäjätalossa). Paikka on vakiinnuttanut roolinsa toimivana nuorisotilana, jonne nuoret löytävät tiensä useana iltana viikossa. Hope on nuorten "olohuone".

Rippikoulu on osa kirkon niin sanottua kasteopetusta. Rippikoulun tarkoitus on kertoa, mihin uskoon nuori on kastettu tai mihin uskoon hänet tullaan kastamaan. Keskeinen tehtävä on tukea rippikoulun käynnystä nuorta löytämään seurakuntayhteys omasta seurakunnastaan. Rippikoulu on kiinteä osa suomalaista nuorisokulttuuria. Noin 90 % ikäluokista (15-vuotiaat) käy rippikoulun.

Lempäälän seurakunnan erityisnuorisotyön tavoitteena on tukea etenkin oman elämänhallintansa kanssa kamppailevia nuoria ja perheitä sekä ohjata heitä mukaan seurakunnan toimintaan. Laajemmin erityisnuorisotyön tavoitteena on ennaltaehkäistä nuorten ja perheiden pahoinvointia. Valistus ja ehkäisevä työ tapahtuu suurelta osin yhteistyössä kunnan eri sektorien ja erilaisten yhdistysten kanssa. Yhteisin voimin pyritään ehkäisemään päihteistä, väkivallasta, moraalittomuudesta yms. johtuvia ongelmia. Käytännön työkaluina ovat mm. kerhotoiminta, leirit, henkilökohdainen ohjaus, oppitunnit, tapahtumat, konsertit ja tiedotteet.

### VANHEMMUUS VOIMAVARANA

Kukaan ei ole seppä syntyessään, eikä valmis vanhemmaksi. Vanhemmuuteen ei synnytä, eikä sitä ole mahdollista harjoitella etukäteen, siihen kasvatetaan lapsen ja perheen kasvaessa. Vanhemmuuden peruskivi on luottamus omaan kykyyn äitinä, isänä ja kasvattajana. Vanhemmuuden roolit muuttuvat lapsen eri kehitysvaiheissa, silloin jaetaan myös voimakkaat tunteet perheessä.

Lapsi kasvaa vanhempien välisestä suhteesta, rakkaus, onnellisuus ja huolenpito välittyvät perusturvallisuutena lapselle. Hän saa siitä eväät omalle elämälleen ja itsetunnon. Rakkaus ja rajat luovat perusturvallisuuden. Rakkaus ilmenee kiinnostuksen osoittamisena lapseen ja nuoreen, samoin kuin positiivisen palautteen viljelyyn.

Lapsi ja nuori etsii rajoja, mitä hän saa ja voi tehdä. Negatiivisella toiminnalla lapsi hakee usein vain huomiota. Vanhempien tehtävä on olla aikuinen, ei kaveri. Aikuisen roolia koettelevat lapsen tottelemattomuus, äänekkäät kiukunpurkaukset tai nuoren tahdonilmaisut. Johdonmukaisuus rajojen asettamisessa on lapsen ja nuoren varustamista elämään, jossa pettymyksiäkin joutuu kestämään.

Rajojen asettamisella ei ole tarkoitus latistaa, vaan antaa fyysisistä tai psyykkistä turvaa tilanteissa, joihin lapsen tai nuoren kehitystaso ei riitä. "Rajariidat" kuuluvat perheen arkeen ja arkisia ovat aiheetkin, tasapuolisuus sisarusten kesken, nukku- maanmenoajat, tietokoneen käyttö, kotiintulo jne. Näistä selvittää perheen omilla ratkaisutalkoilla, sopimuksilla ja säännöillä huumoriakaan unohtamatta.

Yhdessä lasten ja nuorten kanssa toimiminen, harrastukset, kalareissut, tai pientenkin mukaan ottaminen kotiaskareisiin, isän mukaan korjaustöihin ym. vahvistaa vanhemman roolia elämän opettajana.

Vanhemmuus on omaa kasvua. Vanhemmuus on iloa lapsen ja nuoren onnistumisesta, kasvusta ja itsenäistymisestä. Tukea omaan vanhemmuuteen voi saada toiselta saman ikäisen vanhemmalta, neuvolasta tai päivähoitosta. Ryhmissä vanhemmuus vahvistuu. Ero- ja uusperheissä vanhemmuuden jakaminen on suuri haaste.

### VANHEMPIA TUETAAN KASVATUSTEHTÄVÄSSÄÄN

Vaikka tässä ohjelmassa lähestytään lasten ja nuorten hyvinvointia kunnan tuottamien palvelujen kautta, keskeistä on muistaa, että ensisijainen tehtävä lasten ja nuorten hyvinvoinnista ja kasvatuksesta huolehtimiseen on vanhemmilla.

Neurolat, päivähoito, koulut ja muut toimijat tukevat vanhempia ja tarvittaessa tarjoavat tukitoimia ongelmiin joutuneille lapsille ja perheille. Kasvatukseen liittyvää tietoa on ollut tarjolla lukuisissa vanhempainilloissa ja yleisötilaisuuksissa. Vanhempainyhdistykset ja lasten ja nuorten parissa toimivat yhdistykset ovat tärkeitä yhteistyökumppaneita kuntatoimijoille.

Yhteistyöllä turvataan lapsen turvallisen kehityksen jatkuvuus. Perheet muodostavat lapsen ja nuoren luonnollisen kasvuyhteisön, jossa muodostetaan luja pohja arjesta selviytymiseen. Joskus kuitenkin lasten ja nuorten pahoinvointi kertoo vaikeuksista kasvuolosuhteissa.

"LAPSEN KASVATUS ON KUIN PUUN  
ISTUTTAMISTA, VASTA 20 VUODEN  
KULUTTUA LOPPUTULOS ON  
NÄHTÄVISSÄ"

## LASTEN JA NUORTEN PALVELUIHIN SUUNNATAAN RUNSAASTI VOIMAVAROJA

Lempäälässä laadittiin vuonna 2005 selvitys lapsiin ja nuoriin kohdistuvista menoista. Tavoitteena oli selvittää kokonaisuutena kunnan lapsiin ja nuoriin kohdistamat voimavarat kokoamalla ns. Lempäälän lapsi- ja nuorisobudjetti.

Työskentelyn tuloksena koottu julkaisu Lapsi- ja nuorisoeuro Lempäälän kunnassa (Nupon keko – nuorten osallisuushankkeen aineistoa) kertoo, että Lempäälän kunnan menoista 43 % kohdistuu lapsiin ja nuoriin. Vuonna 2004 tilinpäätöksen mukaan lapsiin ja nuoriin käytettiin 28 000 000 euroa. Vuoden 2005 talousarviossa vastaaviin tarkoituksiin oli varattu 30 000 000 euroa (45 %).

Vuodelta 2006 yksityiskohtaista erittelyä ei ole laadittu, mutta voidaan olettaa panostusten jatkuvan samassa suhteessa, jolloin lapsiin ja nuoriin kohdistuviin palveluihin sijoitetaan jo lähes 33 000 000 miljoonaa euroa.

Lapsi- ja nuorisobudjetin kokoaminen on uusi tapa lähestyä lapsiin ja nuoriin kohdistuvaa toimintaa. Selvitystyön myötä on koottu tietoa lasten ja nuorten palveluista ja niiden vaatimista panostuksista. Samalla myös yhteistyön kehittämiseksi syntyy uutta tietoa, myös kunnan suuntaamaa toimintaa lapsiin ja nuoriin voidaan arvioida laajemmasta näkökulmasta käsin.

Lapsi- ja nuorisopoliittisen ohjelman päivitys on jatkoa tälle työlle. Toiminnalla haetaan yhteen ne hallintokunnat jotka järjestävät lasten ja nuorten palveluja, nyt osittain erillään toisistaan. Lasten ja nuorten palvelut tulevat arvioitua laaja-alaisesti ja yhteismitallisesti. Kun lapsiin ja nuoriin liittyvää tietoa, toiminnan kehittämisen vaatimaa tahtoa ja lopullisesti palvelut määrittävät resurssit yhdistetään, tuloksena on näkemys lapsiin ja nuoriin suunnattavien palvelujen kehittämisestä.

## NUPON KEKO

### NUPON KEKO -HANKE YHTEISTYÖN JA TIETOISUUDEN LISÄÄJÄNÄ

Nuorisopoliittikan ketjukolari (Nupon keko) on osa valtakunnallista Nuorten osallisuushanketta, joka toimii vuosina 2003 – 2007. Keskeisenä tehtäväalueena on koko ajan ollut yhteistyö eri toimijoiden kesken.

Nupon keko -hanke on Lempäälässä erityisesti kehittänyt perusopetuksen ja toisen asteen koulutuksen nivelvaiheen välistä toimintaa. Muista aikaansaannoksista voi todeta Nuorisokahvila Enterin jo vakiintuneen osaksi kunnan toimintaa (nuorisopalvelut ja nuorisovaltuusto keskeisiä toimijoita). Joustavan lisäluokan ja toisen asteen koulutuksen pudokkaisuun liittyvä toiminta on myös kehittynyt hyvin ja on osa Lempäälän kunnan toimintaa (opetuspalvelut keskeinen toimija). Vuonna 2005 valmistunut toimintamalli perusopetuksen ja toisen asteen koulutuksen nivelvaiheen ohjauksesta ja yhteistyöstä ohjaa toimintaa.

Lasten ja nuorten osallisuus on erityisesti toiminnan painopisteenä vuosina 2006 – 2007. Hankkeessa työskennellään sen eteen, että nuorisovaltuusto ja oppilaskuntien hallitukset toimivat yhteistyössä. Samassa yhteydessä selvitetään, mihin asioihin nuorten on mahdollista vaikuttaa (ja mihin asioihin nuoret haluavat vaikuttaa). Alakoulujen oppilaskuntatoimintaa aloitellaan myös.

Hankkeen päättyessä lapsiin ja nuoriin liittyvä tehtäväkenttä ja toiminnot on perattu, ruodittu ja arvioitu ja kehitetty yhteistoimintaa erityisesti käytännön toimijoiden tasolla. Tällä tasolla tapahtuva tietoisuuden lisääntyminen oman työn vaikutuksista ja yhteyksistä muihin toimijoihin on hankkeen keskeinen tavoite.

Vuonna 2004 Lempäälän kunta käytti lasten ja nuorten palveluihin 28.000.000 euroa. Summa oli 43 % kunnan kokonaismenoista. Vuonna 2006 vastaava luku on 33.000.000 euroa.

Nuorisopoliittikan ketjukolari – Nupon keko -hanke tärkeä yhteistyöväline (toimii vuosina 2003 – 2007).

## LASTEN JA NUORTEN HYVINVOINNIN SEURANTA INDIKAATTORIEN AVULLA

Lempäälän lapsi- ja nuorisopoliittinen ohjelma on tiivistetty kuvaus lasten ja nuorten hyvinvointiin vaikuttavista tekijöistä. Ohjelman laatimisen tarkoituksena on tuoda työvälineitä lasten ja nuorten hyvinvoinnin edistämiseen. Eri hallintokunnat asettavat toiminnalleen tavoitteita ohjaamaan tätä työtä. Tavoitteet ja seuranta tarvitsevat tuekseen mittareita.

Yhteisten indikaattoreiden valinta on pitkä prosessi, joka vaatii tuekseen myös koulutusta ja yhteistyökäytäntöjen kehittämistä. Indikaattoreilla tulee olla myös ohjaavaa merkitystä ja niitä voidaan käyttää taloussuunnittelun, toteutuksen seurannan ja arvioinnin välineinä.

Lasten ja nuorten hyvinvointia kuvaavien indikaattoreiden kytkeminen taloussuunnitelman valmisteluun on luonteva tavoite. Tätä kautta syntyvät väylät raportoinnille talousarvion, osavuosisikatsausten ja toimintakertomusten kautta. Tällöin raportoidaan säännöllisesti lautakunnille, kunnanhallitukselle ja kunnanvaltuustolle.

Seurannan säännöllinen laatiminen edellyttää tietojen saamista eri hallintokunnilta, yhteistyötä, indikaattoreiden mitattavuutta ja muutosten vaikuttavuutta. Arvioinnilla on pystyttävä vastaamaan, miten valittujen indikaattoreiden muutokset vaikuttavat toimintaan.

Lapsiin ja nuoriin kohdistuvat määrärahat arvioidaan myös säännöllisesti eli jatketaan lapsi- ja nuorisobudjettiin liittyvää työtä.

Mittarien valintaa suoritetaan tämän ohjelman jatkokäsittelyn aikana. Indikaattoreiden avulla luodaan tiivistetty kuva lasten ja nuorten hyvinvoinnin tilasta ja suunnasta.

Mahdollisia indikaattoreita:

### Väestörakenne

Lasten ja nuorten lukumäärä ja %-osuus väestöstä

Yleistietoa: muutokset vaikuttavat palvelutarpeisiin.

### Elinolot

Nuorisotyöttömyys (lukumäärä ja %-osuus)

Tilastotietoa: muutokset kuvaavat syrjäytymisen riskejä ja tukitoimenpiteiden tarvetta.

Toimeentulo (toimeentulotukea saaneet lapsiperheet ja toimeentulotukea saaneet nuoret, lukumäärä, %-osuus)

Tilastotietoa: muutokset kuvaavat syrjäytymisen riskejä ja tukitoimenpiteiden tarvetta.

Nuorten asuntotilanne (nuoret asunnonhakijat/asunnon saaneet lkm)

Tilastotietoa: muutokset kuvaavat nuorten mahdollisuuksia itsenäistymiseen

### Koulutus

Ei peruskoulun päättötodistusta (lukumäärä ja %-osuus ikäryhmästä)

Tilastotietoa: muutokset kuvaavat syrjäytymisen riskejä ja tukitoimenpiteiden tarvetta.

Sijoittuminen jatko-opintoihin perusopetuksen jälkeen (lukumäärä ja %-osuus ikäryhmästä)

Tilastotietoa: muutokset kuvaavat syrjäytymisen riskejä ja tukitoimenpiteiden tarvetta.

### Elinympäristö

Lähiympäristön viihtyvyys ja turvallisuus (kyselyt, turvallisuustilastot)

Arviointitietoa: muutokset kuvaavat tyytyväisyyttä elinympäristöön.

Lasten ja nuorten terveys

Kouluterveyskyselyn tulokset (toteutetaan omana kokonaisuutena)

Tilastotietoa: tuottaa laajasti tietoa lasten ja nuorten terveyteen ja hyvinvointiin liittyviin kysymyksiin.

Mielenterveyspalvelujen käyttö (lukumäärä ja %-osuus ikäryhmästä)

Tilastotietoa: muutokset kuvaavat syrjäytymisen riskejä ja tukitoimenpiteiden tarvetta.

Lasten ja nuorten elämäntavat

Harrastuneisuus (lukumäärä ja %-osuus ikäryhmästä). Kyselyt

Tilastotietoa: muutokset kuvaavat palvelujen tarvetta ja tyytyväisyyttä niihin.

Päihteiden käyttö

Tilastotietoa: kouluterveyskyselyn tulokset

Nuorisorikollisuus (lukumäärä ja %-osuus ikäryhmästä)

Tilastotietoa: poliisin tilastot

Erityistä tukea vaativat lapset ja nuoret

Päivähoidossa erityislausunnolla olevat lapset (lukumäärä, %-osuus).

Tilastotietoa: muutokset kuvaavat syrjäytymisen riskejä ja tukitoimenpiteiden tarvetta.

Peruskoulun erityisopetuksessa olevat lapset ja nuoret (lukumäärä, %-osuus).

Tilastotietoa: muutokset kuvaavat syrjäytymisen riskejä ja tukitoimenpiteiden tarvetta.

Kodin ulkopuolelle sijoitetut lapset ja nuoret (lukumäärä, %-osuus)

Tilastotietoa: muutokset kuvaavat syrjäytymisen riskejä ja tukitoimenpiteiden tarvetta.

Avohuollossa olevat lapset ja nuoret (lukumäärä, %-osuus)

Tilastotietoa: muutokset kuvaavat syrjäytymisen riskejä ja tukitoimenpiteiden tarvetta.

Lasten ja nuorten palvelujen toimivuus

Arvioidaan tässä ohjelmassa mainittujen lasten ja nuorten palvelujen saatavuutta ja käyttöä.

Tilasto-arviointitietoa: muutokset kuvaavat palvelutarvetta, palvelujen kehittymistä ja tyytyväisyyttä niihin.

Muut esille tulevat indikaattorit

Tietojen kerääminen ja seuranta esitetään aloitettavaksi vuonna 2007 Nuorisopolitiikan ketjukolari – Nupon keko – hankkeen kautta.

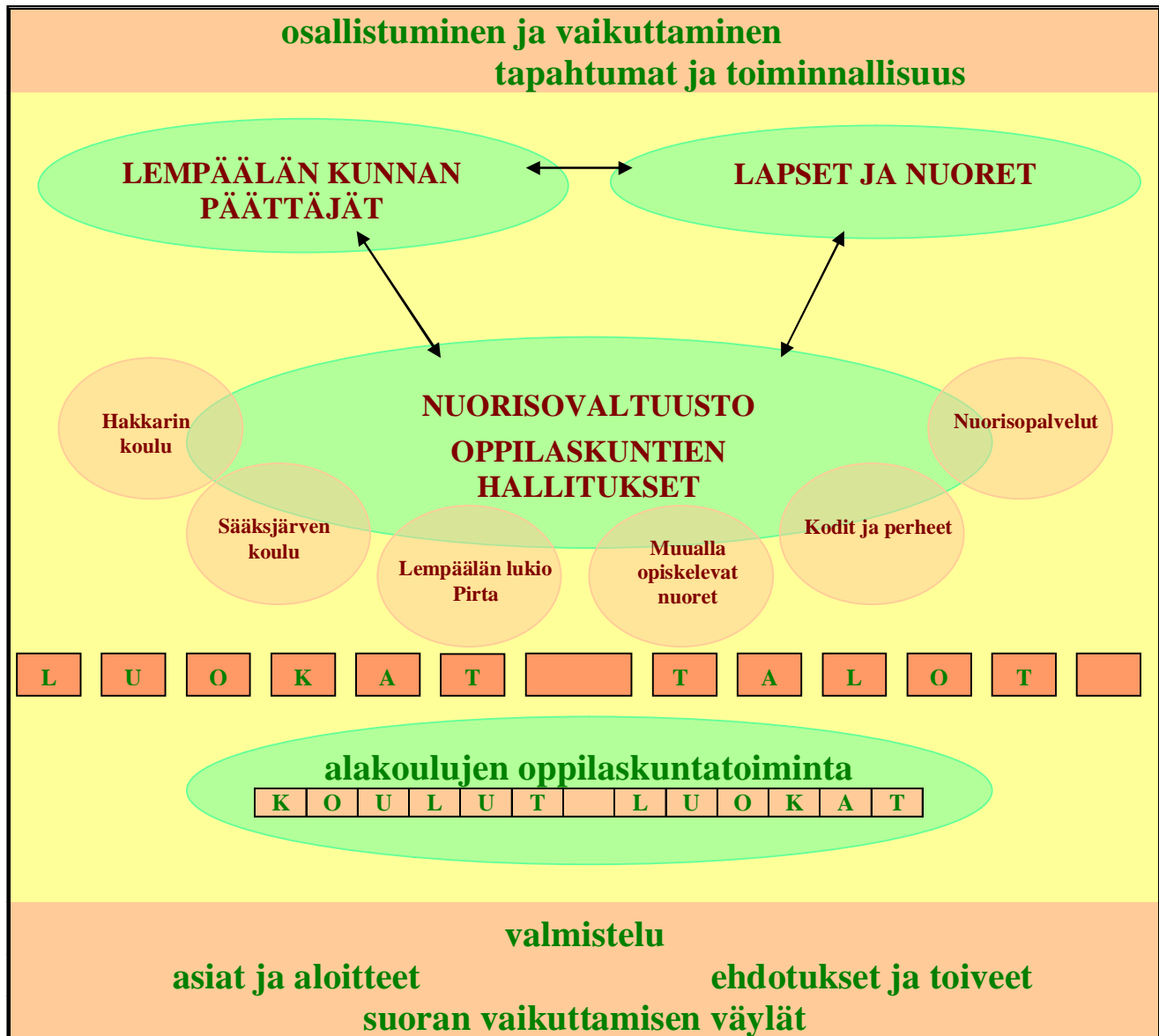
Hankkeen ohjausryhmässä ovat laajasti edustettuna kunnan toiminnassa lasten ja nuorten hyvinvointiin vaikuttavat tahot.

Vuonna 2008 työtä jatkaa lapsi- ja nuorisasioita koordinoiva työryhmä.



**TÄÄLLÄ NUORI**

**-KUULEEKO LEMPÄÄLÄ?**



**Kaavio on osa toimintasuunnitelmaa lasten ja nuorten vaikutusmahdollisuuksien edistämiseksi Lempäälässä.**

**Hyväksytty järjestelmään liittyvien toimijoiden yhteisessä tapaamisessa 9.11.2006**

## KATSAUS EDELLISEN OHJELMAN TOTEUTUMISEEN

Edellinen ohjelma hyväksyttiin Lempäälän kunnanvaltuustossa 3.10.2001.

Ohjelman täytäntöönpanon yhteydessä todettiin toteuttamisen olevan pitkä prosessi, joka vaikuttaa kunnan kaikkien hallintokuntien toimintaan sekä myös muiden lasten ja nuorten parissa toimivien tahojen toimintaan. Kyse oli hyvin pitkälle yhteistyöstä ja myös halusta toteuttaa lasten ja nuorten elämää parantavia asioita. Lapsi- ja nuorisopoliittinen ohjelma toimenpide-ehdotuksineen ja taustaselvityksineen on tarjonnut tukevan pohjan kehittämistyölle.

Ohjelmassa esitettiin pääkohdittain seuraavia.

Vanhempien kasvatustyön tukeminen

Toteutunut. Toimintamuotoina olivat keskustelu- ja luentosarjat sekä eri tahojen toiminta ja työmuotojen kehittäminen vanhemmuuden tukemiseksi.

Pienten koululaisten iltapäivä- ja aamutoiminnan järjestäminen 7-9 -vuotiaille

Toteutunut.

Nuorten omaehtoisen toiminnan ja Matalan kynnyksen palveluiden ja tukipalveluiden "Service house" -tyyppinen monitoimipaikka keskusta-alueella

Toteutunut. Lempäälän Walkers ry toteutti toimintaa "Matala kynnyks - astu sisään, kun siltä tuntuu" -projektin kautta (Olohuonetoiminta Sääksjärvellä, jatkunut myös projektin päättymisen jälkeen). Myös Nuorisokahvila Enter osaltaan vastannut nuorten omaehtoisen toiminnan haasteeseen.

Nuorisotyön verkottuminen

Toteutunut. Yhteistyötä on syvennetty, keskeisenä työvälineenä ollut Nuorisopoliitiikan ketjukolari - Nupon keko -hanke.

Tyttöjen "kutsunta-terveystarkastus"

Ei toteutunut.

Harrastustoiminta

Toimintaa on kehitetty. Lastenkulttuurin teemavuosi toteutettiin vuonna 2004.

Päihdetyö

Toimintaa on kehitetty. Laaja ehkäisevän päihdetyön toimintaohjelma hyväksyttiin vuonna 2004 (Pilviryhmä).

Koulu

Toteutunut. Oppilaiden hyvinvointiin, tukipalveluihin, erityisopetukseen, siirtymävaiheisiin ym. on kiinnitetty laajasti huomiota ja toimintaa kehitetty aktiivisesti.

Lasten ja nuorten kanssa toimivat kokoontuvat vähintään kerran vuodessa verkostopäivään - yhteiseen foorumiin - yhteistyön lisäämiseksi ja ajankohtaisen tilannearvion tekemiseksi.

Toteutunut. Verkostopäiviä ja foorumeita on järjestetty, mutta eivät välttämättä saavuttaneet sitä asemaa yhteistyömuotona kuin alun perin on ajateltu.

